Ára: 200 FORINT

68. évf. 11. szám 2013. június 15. Támmuz 7. 5773. כ"ה

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Igazi erő a békéhez kell!

A legnagyobb működő magyarországi hitközség vezetőjeként kötelességemnek tartom, hogy a Mazsihisz életében mára kialakult krízishelyzetben megszólaljak. Mondanivalómat egyeztettem elöljárótársaimmal, a leírtak közös gondolkodásunk eredménye.

Hangsúlyozom a józan hang szükségességét, hiszen mindnyájan érezzük, nem szabad tovább rombolni a rólunk kialakított képet.

Javaslom ezért, mindnyájan kicsit halkuljunk el, és a vallás által előírt önvizsgálat megtartásával próbáljunk meg visszatérni ősi tradícióinkhoz. Szerezzük vissza hitelességünket, korábbi társadalmi pozíciónkat és belső békénket. Érjük el, hogy a rabbi szó mellé újból és kizárólag csakis a bölcs jelző kerülhessen, a világi vezetők pedig kizárólag a közösség összetartásán, a zsidó családok segítésén és a zsidó életforma integrálásán fáradozzanak. Ne azt nézzük, mit tehet értünk a Mazsihisz, mit követelhetünk tőle, hanem azt, mit tehetünk mi a Mazsihiszért, a szervezet talpra állításáért. Ez kötelezettség minden közösségi tagra nézve, beosztástól és elismertségtől függetlenül. Áldozatokat és kötelezettségeket ró mindnyájunkra mindaddig, amíg kátyúba jutott szekerünket közösen vissza nem tereljük a biztonságos középútra. Nem érdemes az elmúlt hetek és hónapok fájó, néha szégyent hozó eseményeit idézni, inkább azok tapasztalatain okulva kezdjük el menteni a több évtized fáradságos munkájával létrehozott értékeinket.

Még nincs fél éve, mikor a BZSH megüresedett elnöki székébe megválasztva hangsúlyoztam: „építeni szeretnék, és nem rombolni". Ennek jegyében igyekeztem az eddig eltelt rövid időben a budapesti közösség érdekében dolgozni, kötelezettségeinknek eleget tenni.

Az országos szervezetben hosszabb ideje meglévő feszültségek a BZSH-ra is negatív hatással vannak, érdekérvényesítő képességünk romlik, munkánkat most már nem kizárólag külső erők nehezítik.

A Budapesti Zsidó Hitközség minden erejével igyekszik segíteni a Mazsihisz egységének és békéjének helyreállítását. Ennek feltétele, hogy az új Mazsihisz-vezetés további munkáját egymással és a közösséggel összhangban, a zsidó tradíciók megtartásával, feladatainak maradéktalan ellátásával végezze.

A BZSH ezért támogat minden olyan új vezetőséget, mely az együttes szellemi és lelki potenciál maximális kihasználásával, hatékony munkamegosztással látja el feladatát. Ezért kérjük, hogy a 2015. évi rendes választásokig hátralévő időben a tradícióinkon alapuló, de az új kor szellemének és a jelenkor külső környezeti kihívásainak megfelelő választ adó, korszerű, versenyképes stratégiát dolgozzanak ki. El kell érni, hogy a Mazsihisz ismét emblematikus, hiteles és megbecsült hordozója legyen a magyarországi zsidóságnak, s egyik alanya a higgadt párbeszédnek.

Óriási és nagy körültekintéssel végzendő, időszerű feladatunk tehát, hogy a múlt, az áldozatok emlékének szerető és tiszteletteljes ápolása mellett új perspektívákat nyissunk a mai zsidó élet kiteljesedéséhez. Egyenként kell megfeszített erővel támogatóinkat, szellemi erőforrásaink hátterét ismét összegyűjtenünk. Ahogy a pusztai vándorlásban megtörtént elégedetlenkedések és lázongások következményeinek értékelése után, úgy most is egységesen és békében, együtt kell mennünk tovább. Aktuális feladatainkat ne egymás eredményeinek lerombolása, személyes dicsőségeink önző felnagyítása árán valósítsuk meg, hanem józanul, bölcs együttgondolkodással őrizzük értékeinket. A feladat nagy, de aggodalomra semmi ok. Mindenkinek, aki szeretne közösségünk előbbre jutásán munkálkodni, jut belőle bőven. Ma ez nemcsak lehetőség, hanem kényszerű kötelesség is. Szerényen, csendben, hatékonyan és szívósan dolgozni, fiaskóinkat elfeledtetni.

A BZSH akkor tud hiteles és meghatározó segítője lenni a Mazsihisznek, ha az egész közösség és a megújult vezetés minden egyes tagja részt kap és részt vállal az aktuális feladatok megoldásában. A vezetőségválasztás során nem uralkodókat és megfellebbezhetetlen kinyilatkoztatókat keresünk viharvert közösségünk feje fölé, hanem higgadtan gondolkodó, tapasztalt, a körülményeket jól mérlegelő, mások véleményét szintetizálni képes, együttműködő segítőket. Olyanokat, akik közösségünk együtt maradásának, fejlődésének zálogai lehetnek, és akiket egyetlen szó valódi tartalmának megvalósítása vezérel: Sálom!

A BZSH közössége
és elöljárósága nevében:
Tordai Péter elnök

? Ki lesz az elnök? Ez itt a kérdés! ?

? Válasz: június 27-én! ?

A Mazsihisz elnökjelöltjeivel tisztázandó stratégiai kérdésekről

1. Hogyan biztosítható a zsidóság, ezen belül a zsidó fiatalok jövője, s ehhez milyen stratégiai lépéseket kíván tenni?

2. Hogyan határozza meg a Mazsihisz és az EMIH viszonyát, és a kialakult versenyben hogyan kívánja javítani a Mazsihisz versenyhelyzetét?

3. Tisztázni kell a neológia és az ortodoxia viszonyát. Milyen előnyökkel jár számunkra, hogy az ortodox hitközség a Mazsihisz keretén belül, ugyanakkor önállóan, tőlünk függetlenül működik?

4. Hogyan ítéli meg a vidéki zsidóság helyzetét, és milyen eszközökkel biztosítható hosszú távon a vidéki zsidó vallási közösségek fennmaradása és helyzetük javítása?

5. Milyen eszközökkel látja megvalósíthatónak a fiatalok bevonását a vallási életbe?

6. Szükségesnek tartja-e, és ha igen, hogyan képzeli el a rabbiságnak a korábbiaknál nagyobb mértékű bevonását a zsidóság magyarországi helyzetének stabilizálási és fejlesztési folyamatába? Korábban a rabbiság vezető szerepet vállalt (és sok országban ma is vezető szerepet játszik) a hitközségek életében. Hogyan látja annak lehetőségét, hogy a rabbik betölthessék e küldetésüket?

7. Hogyan kívánja biztosítani a hitközségek és körzetek, illetve a széles nyilvánosság részére a gazdálkodás és a cselekvési program megvalósulásának átláthatóságát?

8. Milyen szerepet szán a Mazsihisz elöljáróságának a vezetésben?

9. Hogyan képzeli el a vezetés és az ügyvezetés viszonyát, illetve a Mazsihisz szervezetének a célrendszerhez való alakítását?

10. Milyen magyarországi partnerkapcsolatok mentén képzeli el programja megvalósítását, illetve hogyan pozícionálja a neológ zsidóságot a nemzetközi kapcsolatrendszerben?

11. Milyen garanciákat ad arra, hogy programja a következő két évben időarányosan megvalósul, és ehhez milyen eszközökre van szüksége?

dr. Várnai György
a BZSH Hegedűs Gyula utcai körzetének elnöke

A béke hőseit nem szabad elfeledni!

Május 8-án ünnepelte fennállásának, valamint a második világháború befejezésének 68. évfordulóját a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége – Összefogás a Demokráciáért (MEASZ).

A szövetség egyik alelnökének, *Regős Istvánnak* a bevezetőjét követően *Hanti Vilmos* MEASZ-elnök köszöntötte a megjelenteket.

A MEASZ országos elnöke többek közt emlékeztetett, hogy 68 esztendővel ezelőtt a kontinensen elhallgattak a fegyverek, az antifasiszta koalíció katonáinak köszönhetően béke köszöntött az emberekre. Május 9. sok más országban állami ünnep, Magyarországon még ebben sem partner a kormány – jegyezte meg. Azok, akik a kegyetlen második világégés befejeződéséért küzdöttek, hősök voltak, a béke hősei, méltó példát mutatók a jövő nemzedékeinek, s ezt nem szabad elfeledni – hangsúlyozta Hanti, akit az antifasiszta ellenállás 90. életévét nemrég betöltött egykori harcosa, Radnóti volt rabtársa, *Szigetvári Miklós* követett gondolataival. A szervezet doyenje ugyancsak a hősök tiszteletére helyezte a fő hangsúlyt, s arra, hogy bizony a fiatal magyar nemzedékkel elengedhetetlen megismertetni a hajdani történeti valóságot, a nemzeti ellenállás főbb momentumait, mert a múlt valós ismerete nélkül nem lehet nyugodt lelkiismerettel a jövendőbe tekinteni.

Szigetvári személyes emlékeinek megosztása után *Hegedűs D. Géza* Kossuth-díjas színművész, a MEASZ elnökségének tagja szavalta el Weöres Sándor egyik költeményét, illetve olvasott fel egy részletet Jávor Pál 1944-es naplójából, felidézve a sopronkőhidai raboskodás sötét napjait, Bajcsy-Zsilinszky Endre megölését.

Ezt követően *Harmati Béla* nyugalmazott evangélikus püspök kezdte meg a *Kerecsényi Zoltán* lokálpatrióta, a MEASZ – Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékbizottság ügyvezetője által összeállított „Az utolsó nyár – Bajcsy-Zsilinszky Endre életének utolsó szakaszairól, valamint a magyar antifasiszta ellenállásról" című kötet bemutatását. A jeles antifasiszta mártír életének 70 évvel ezelőtti utolsó nyarára visszaemlékező ismeretterjesztő mű ráirányítja a figyelmet a már-már elfeledett Bajcsy-Zsilinszkyre, aki nemcsak kiváló publicista és küldetéses politikus, hanem hívő lelkületű, keresztény magyar ember is volt, aki gyakorta élt számtalan bibliai hasonlattal, képpel, példázattal írásaiban, beszédeiben.

A püspök mellett *Vitányi Iván* szociológus, országgyűlési képviselő, Bajcsy-Zsilinszky Endre egykori sopronkőhidai rabtársa emelkedett szólásra. Mint a könyv lektora, azt mondta el ismertetésében, hogy jó, hogy ez a kiadvány napvilágot látott, mert Bajcsy-Zsilinszky ma is aktuális, ha nem a legaktuálisabb, hiszen bő hét évtizeddel ezelőtt azt kereste, ami összeköt, s nem azt, ami szétválaszt; s olyan nagyság volt, aki a szélsőségtől a demokráciáig hatalmas utat járt be, amely igazán példaadó, vállalható.

Kerecsényi Zoltán kiemelte: „Az utolsó nyár – Bajcsy-Zsilinszky Endre életének utolsó szakaszairól, valamint a magyar antifasiszta ellenállásról" című kegyeletes emlékezés összeállítójaként Bajcsy-Zsilinszky életét, munkásságát értékelni nem az ő feladata, ezt elvégezték illetékesebbek, mint például az általa igen becsült 95 esztendős Vigh Károly történész, akit a bemutató előtt közvetlenül köszöntött otthonában.

Az emlékkötet alcíme nem véletlenül jelzi, hogy a hazai antifasiszta ellenállás fontosabb küzdelmeiről és küzdőiről is szólni kíván, mert mint azt tavaly a magyar országgyűlés házában tartott emlékülésen is megfogalmazta Kerecsényi, a Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékbizottság nemcsak névadójáról, de a vele egy időben tevékenykedő antifasisztákról, valamint az antifasiszta egyházi személyiségekről sem szeretne elfeledkezni, mert az antifasizmus nem politikai és nem felekezeti hovatartozás kérdése! Ezért a könyv lapjain emlékeztet Bajcsy-Zsilinszky Endre antifasiszta kortársaira is, mint például Apor Vilmosra, a zsidómentő győri katolikus püspökre, Remete László lelkészre, az ellenállás evangélikus mártírjára, Kerkai Jenő jezsuita hithirdetőre, az üldözötteket segítő katolikus legényegyletek irányítójára, Kálló Ferencre, a több ellenálló csoporttal kapcsolatot tartó mártír katolikus tábori esperesre, Salkaházi Sára szociális testvérre, a zsidókat mentő vértanúra, Sulyok Dezső ügyvédre, a második zsidótörvény ellen szavazó országgyűlési képviselőre, Barankovics István újságíróra, a nácizmusellenes katolikus értelmiség markáns képviselőjére, Gidófalvy Lajos m. kir. főhadnagyra, a német- és nyilasellenes akciókat végrehajtó alakulatok parancsnokára, Döme Piroska textilmunkásra, az antifasiszta mozgalom kiemelkedő női tagjára, Dachau túlélőjére, vagy éppenséggel a sopronkőhidai börtön bátor lelkészére, Bárdosi Jenőre, Bajcsy-Zsilinszky élete utolsó óráinak tanújára.

A méltóságteljes rendezvény *Búzás Huba* költő szavalatával, majd szerény vendéglátással, beszélgetéssel ért véget.

MEASZ

Az ár ellen

Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, a Mazsihisz és a BZSH munkatársai, valamint az ORZSE és a Scheiber Sándor-gimnázium tanulói segítséget nyújtottak az árvízi védekezésben Dunabogdányban. A mintegy negyvenfős önkéntes csapat homokzsákokat töltött, gátat épített, és részt vett a lakók kiköltöztetésében. A munkálatokat a település vízügyi szakemberei és Pályi Gyula János polgármester irányították.

9 770133 350099 13011

Körzeti kitekintő

„Az ég felé emelem tekintetem…” – közös debreceni kép

Szeged

110 éve avatták fel a Baumhorn Lipót által Löw Immánuel iránymutatásával tervezett Új Zsinagógát. A pénteki és szombati istentiszteleten – amelyen a hagyományosnál nagyobb létszámmal vettek részt szegedi és hazatérő hittestvéreink – *Markovics Zsolt* főrabbi tartott megemlékezést. *Fekete László,* a Dohány utcai zsinagóga főkántora orgonakísérettel énekelt csodálatos zsoltárdallamokat.

A délutáni kisvonatos városnézés után a Szegedi Szimfonikus Zenekar adott Mendelssohn-koncertet *Gyüdi Sándor* vezényletével, *Kosztándi István* hegedűművész közreműködésével. A másnapi program a holokauszt-emlékoszlop és a temető meglátogatásával kezdődött, majd a két évvel ezelőtt összeállított Löw Lipót-emlékszoba után megnyitottuk a Löw Immánuel-emlékhelyet is. Ünnepi köszöntőt *Schöner Alfréd* tiszteletbeli szegedi főrabbi, az ORZSE rektora mondott, majd Löw Immánuelről, a kiváló főrabbiról, botanikusról, folkloristáról, beszédíróról, főrendi házi tagról *Molnár Judit* történész, az emlékhely megalkotója beszélt. Mindketten kitértek a polgári Szeged befogadókészségére, a zsidóság városáért való cselekvő akaratára, alkotásaira, a holokauszt veszteségeire, szóltak a neológia fellegvárának teendőiről a mában, s hangsúlyozták a fellépés szükségességét a fokozódó antiszemitizmussal szemben, amelynek megnyilvánulásai, bár enyhébben, de itt is érzékelhetők. Ezért maradhatott a közgyűlés szavazata által díszpolgár Gömbös Gyula, Teleki Pál, ami ellen tiltakozni kell. Meg kell azonban említeni, hogy ugyanez a közgyűlés elismeri a ma itt élő zsidóságot, amit az is bizonyít, hogy a város napjával egybeeső ünnepi eseményen vehette át a közösség elnöke a Szegedért Emlékérmet. A rendezvénysorozat – melyet számos közéleti személyiség is megtisztelt jelenlétével – *Varnus Xavér* és *Lajkó Félix* telt házas, több mint 1500 néző előtti koncertjével zárult. A művészeket vastaps kíséretében négyszer hívták vissza a pódiumra. A találkozóra sokan érkeztek a Szegedről elszármazottak közül Izraelből, Ausztriából és hazánk városaiból, Budapestről, Nagykőrösről, Kecskemétről, Hódmezővásárhelyről. Az eseményt köszöntötte a Mazsihisz képviseletében *Feldmájer Péter* korábbi elnök, aki magánszemélyként jelentősen hozzájárult a zsinagóga működtetéséhez. A megvalósításában kiemelkedő szerepet vállalt *Juhász J. Pál* hitközségi hivatalvezető és a Szeretetotthon konyhai személyzete.

L.A.

Debrecen

A DZSH vendége volt a Debreceni Kőr Dáma Egyesület közel 50 fős tagsága. A jótékonysági tevékenységekkel foglalkozó alapítványt érdekelték hitközségünk épületei, rendeltetésük, és nem utolsósorban vallásunk. Látogatásuk első állomása a Pásti utcai zsinagóga, majd a Bét Hámidrás volt. *Horovitz Tamás* elnök meleg szavakkal köszöntötte a megjelenteket, majd beszélt zsinagógáink belső felépítésének jelentőségéről. A templom és imaház után a rituális fürdőbe tekintettek be vendégeink. Természetesen nem maradhatott ki az őszi ünnepek színhelyéül szolgáló Kápolnási utcai zsinagógánk több mint egyórás bemutatása sem. Az elnöki ismertetésekhez *Dickmann Sándor* elöljáró és *Heller Zsolt* kulturális főmunkatárs is hozzájárult. Bár hétköznap este volt, kóser konyhánk igyekezett hagyományos zsidó ételekkel kedveskedni. Előételként hagymás tojást kínáltunk, utána pedig sóletet. Persze nem maradhatott el a finom fogásokhoz illő bor, illetve a sütemény sem. Vacsora közben Heller Zsolt – aki egyben az est narrátora is volt – megzenésített verseit két tehetséges muzsikus, *Fekete Dániel* (ének és gitár) és *Mike Ádám* (zongora) adta elő. A zeneszámok között hallhattuk *prof. dr. Gergely Judith* bibliai idézetekkel alátámasztott ismertetőjét a kóser étkezéssel kapcsolatos tudnivalókról, valamint *Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna* előadását, aki a zsidóság ünnepeit illusztrálta. A jó hangulatú est egy gyümölcsöző kapcsolat kezdetének is tekinthető, hiszen vallásunk szerint a jótékonyság a Tóra összes parancsolatával felér. Az egyesület hölgytagjai sokáig elnyúló beszélgetéssel és köszönetnyilvánítással búcsúztak a DZSH-tól.

Másnap a Kőr Dáma szervezett a városban az emberi méltóságért jótékonysági futást, melyen minden korosztály elindulhatott. Hitközségünk is csatlakozott a nemes cél érdekében a rendezvényhez.

Pécs

A hitközség és a Római Katolikus Sant'Egidió Közösség a város zsidósága gettóba zárásának 69. évfordulóján a zsidók és a cigányok későbbi elhurcolásának emlékére felvonulást, majd azt követően a zsinagógában nagyszámú résztvevővel megemlékezést tartott, ahol többek között felszólalt *Hoppál Péter,* Baranya megye országgyűlési képviselője és *Schönberger András* főrabbi. Felolvasták *Schweitzer József* ny. országos főrabbi és *Udvardy György* pécsi megyés püspök levelét. A beszédek és az írások felidézték a vészkorszak embertelenségeit, felhívták a figyelmet azok tanulságaira, s szóltak a napjainkban tapasztalható antiszemita jelenségek elítélésének fontosságáról. A rendezvényen részt vett *Konrád György* író, aki gyermekként maga is átélte az üldözések éveit. Beszélt annak szörnyűségeiről, és ő is felhívta a figyelmet napjaink elítélendő jelenségeire.

Mitzki Ervin

Szeretethíd

A Magyar Református Szeretetszolgálat idén is megrendezte Szeretethíd elnevezésű, önkénteseket toborzó programját, melyben segítségnyújtásra hívott mindenkit, aki jobbá szeretné tenni környezetét és a benne élők életét.

A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet ez alkalommal is lehetőséget biztosított arra, hogy a börtönkápolna önkéntesei az intézet református lelkipásztora, *Szénási Jonathan Sándor* vezetésével kitakarítsák Kápolnásnyéken az 1944 óta gazdátlanná vált zsidótemetőt. Elhatározásuk véghezvitelétől a több hullámban rájuk zúduló eső sem tudta eltántorítani őket.

Az első világháború hősi halottainak és a holokauszt áldozatainak emlékfalánál június 16-án 16 órakor lesz megemlékező istentisztelet *Darvas István* rabbi és *Vencel György* kántor, valamint a testvéregyházak képviselőinek szolgálatával.

(GeSheR-HÍD)

Keressük a magdeburgi vonaton felszabadultakat

1945. április 7-én 2500 zsidó foglyot, közöttük közel 700 gyermeket indítottak útnak marhavagonokba zárva a bergen-belseni koncentrációs táborból.

A vonatot április 13-án a 9. Amerikai Hadsereg 30. gyalogos hadosztálya szabadította fel Magdeburg közelében, Farsleben határában. A katonák egyike, egy összekötő tiszt segített annak idején a túlélők teherautókon történő biztonságos helyre szállításában, valamint gondoskodott számukra élelemről és orvosi ellátásról a közeli Hillerslebenben.

Körülbelül 240 olyan túlélőről tudunk – ők abban az időben gyermekek voltak, és ma a világ különböző részein élnek –, akiknek sikerült az évek során kapcsolatot találni szabadítóikkal, hogy köszönetet mondjanak nekik.

Amennyiben ön egyike ama vonat túlélőinek, kérjük, hogy szíveskedjék felvenni a kapcsolatot az egykori összekötő tiszttel, a floridai Frank Towers-szel (csakis angol nyelven), a következő e-mail címen: towersfw@windstream.net

Konferencia Washingtonban: „A nácizmus nélküli világért”

Hanti Vilmos

Tisztelt Elnök Úr, Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket a 68 éves Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége és a 62 éves FIR, az Ellenállók Nemzetközi Szövetsége – Antifasiszta Szervezet elnökeként. Örömmel jelentem be Önöknek, hogy létrejött a Nácizmus Nélküli Világért legújabb ága, a „Magyarország Nácizmus Nélkül” mozgalom.

A FIR az egykori partizánszervezeteknek, a Hitler-ellenes koalíciónak és a náci rezsim üldözötteinek ernyőszervezete. Három alapvető célt követ, ami teljesen megfelel a „World Without Nazism” törekvéseinek:

1. Az antifasiszta harcosok, a koncentrációs táborok túlélői és a nácizmus áldozatai emlékének és hagyatékának a megőrzése.

2. Aktív politikai tevékenység kifejtése a nácizmus, a rasszizmus és az antiszemitizmus újjáéledése ellen.

3. Fontos feladatnak tartjuk a világban előforduló konfliktusok békés eszközökkel való kezelésének elősegítését. E törekvésünkért az ENSZ a FIR-nek 1987-ben a „Béke Nagykövete” címet adományozta.

Kedves Barátaim!

Magyarországról jöttem. Ez egy kis ország Európa közepén. Hazám az első világháború után éppen a mai napon, 1920. június 4-én elvesztette területének kétharmadát. Később Hitler oldalán az utolsó pillanatig részt vett a második világháborúban – főleg a korábban elvesztett területek visszaszerzésének reményében.

Én azokat képviselem a FIR mellett, akik Magyarországon a hivatalos náci politikával szembeszálltak, politikai és fegyveres ellenállóként, partizánokként hozzájárultak az 1945-ös békéhez, a nácizmus akkori legyőzéséhez.

68 évvel a nagyszerű antifasiszta győzelem után azt tapasztaljuk, hogy a nácizmust végérvényesen nem lehetett legyőzni. Az 1989-es demokratikus átmenet óta egyre erősebben jelenik meg a szélsőjobb, nemcsak ideológiájával, de tevőleges cselekvéssel is. 2010-től a Magyar Parlamentbe önállóan bejutott a szélsőjobb pártjaként a Jobbik, amelynek jelenleg 18%-on áll a népszerűsége. A magyar szélsőjobb sokféle szerveződésből áll. Döntő többségükre jellemző a demokráciaellenesség, az antiszemitizmus, a cigánygyűlölet, a homofóbia, a bevándorlóellenesség, az idegengyűlölet, az anticionizmus, az Amerika- és Európa-ellenesség. Ugyancsak jellemző rájuk az elvesztett magyarországi területek visszaszerzésére való törekvés, a militáns mentalitás megerősítése, a nacionalizmus, a kizárólagosságra törekvés, az intolerancia, a jó magyar hamis mítoszának terjesztése. (...)

A szélsőjobb már nem csak származási alapon üldöz népcsoportokat. Az ellenük föllépőket a korábbi verbális inzultálások után már fizikailag is bántalmazza. Engem is egy antifasiszta tüntetés után 15–20 fős szélsőjobbos fiatal banda támadott meg a múlt év őszén. (...)

Azzal kezdtem, hogy örömmel jelentem be Önöknek, létrejött a Nácizmus Nélküli Világért legújabb ága, a „Magyarország Nácizmus Nélkül” mozgalom. Azt gondolom, hogy nagyon nagy a baj, ha ma szükség van egy ilyen mozgalom aktív jelenlétére. Szomorú vagyok azért, hogy 68 évvel a fasizmus leverése után ez az ideológia jelentős növekedésnek indult hazámban. Mi Magyarországon ezért építeni szeretnénk a Nácizmus Nélküli Világért mozgalom tapasztalataira, segítségére. 2013-ban Magyarország a nácizmus kapujában áll. Közös felelősségünk, hogy ne lépjen be a kapun!

(Részlet Hanti Vilmosnak, a MEASZ elnökének beszédéből.)

Mártír-istentiszteletek 2013

Június 16.		
Balassagyarmat	**11.00**	**temető**
Debrecen	**10.00**	**temető**
Esztergom	**11.00**	**temető**
Kápolnásnyék	**16.00**	**temető**
Szécsény	**11.00**	**temető**
Székesfehérvár	**11.00**	**temető**
Cegléd	**9.30**	**imaterem**
Nagykőrös	**11.30**	**zsinagóga**
Kecskemét	**14.30**	**temető**
Sátoraljaújhely	**14.00**	**temető**
Június 23.		
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	**15.00**	**Frankel-zsinagóga**
Karcag	**11.30**	**zsinagóga, temető**
Nagykáta	**10.30**	**temető**
Csömör	**10.30**	**temető**
Tótkomlós	**14.00**	**emlékmű, főtér**
Június 30.		
Békéscsaba	**15.00**	**zsinagóga, emlékpark**
Dombóvár	**14.00**	**temető**
Gyula	**12.00**	**temető**
Hódmezővásárhely	**16.30**	**temető**
	18.00	**zsinagóga**
Kaposvár	**10.00**	**zsinagóga**
Szeged	**10.00**	**holokauszt-emlékmű**
	11.00	**zsinagóga**
Vác	**10.00**	**zsinagóga**
Veszprém	**10.00**	**temető**
Újpest, Rákospalota	**18.00**	**újpesti zsinagóga**
Szolnok	**11.30**	**zsinagóga**
Július 7.		
Jászberény	**11.00**	**temető**
Keszthely	**11.00**	**zsinagóga**
Sopron	**11.00**	**temető**
Pécs	**10.30**	**zsinagóga**
Szombathely	**10.00**	**imaterem, temető**
Tapolca	**13.30**	**emléktábla**
Július 14.		
Szekszárd	**10.30**	**volt zsinagóga**
Soroksár	**9.15**	**temető**
Erzsébet	**10.30**	**temető**
Csepel	**11.30**	**temető**

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel, mert változás lehetséges!

Olvasói levél

Színház a Demokrácia

Még gyermek voltam, bár azokban a napokban mint 10 éves srác keresztülmentem a második világháború rémségein. Papok bújtattak, döglött lovakat segítettem feldarabolni, bandukoltam a hullahegyek árnyékában, és sárga csillag díszítette télikabátomat. Az üres gyomor morgása a gyermekből felnőttet teremtett.

Aztán jött a felszabadulás. Éppen tavaszodott egy kegyetlen tél után. A körutakon asztalok jelentek meg a romok között. Fáradt emberek árulták megmaradt értéktárgyaikat, vásároltak helyette élelmiszert. Magyarország két történelmi ellensége gondoskodott róla, hogy ne legyen kalács a tejbe aprítani. Kacsát, libát cseréltek cipőért. Ami ma el van tiltva kalóriatartalma miatt, akkor életmentőnek számított. Hiszen leromlott szervezetünk követelte a kalóriákat.

Így találkoztam a körúton a rikkanccsal. Ruhája tépett volt, sunyi szemei az embereket vizsgálta. Cipője el volt szakítva, ki tudja, melyik fronton gyalogolt ez a bakancs.

Hangja rekedten kiabálta: Színház a Demokrácia!

Mondanom sem kell, hogy újságárusunk egyszerre két újságot akart eladni. Az egyik a Színház, ami az új műsorokat reklámozta, a másik a Demokrácia, egy új párt újságja lehetett.

Bár távol állt rikkancsunktól politikai eszméket hozni a tudomásra, mégis a hangjában volt valami kihívó. Valami olyan, ami cenzúra nélkül szállt a levegőben, szabadon. „Színház a Demokrácia", vagy fordítva, „a Demokrácia Színház".

A vicc szájról szájra járt. Természetesen újságárusunk nem sokáig volt képes magára vonni a figyelmet.

A színház pedig csak ezek után kezdődött. Az új rendszer hamar elhallgattatta rikkancsunkat, helyébe újságnevek – mint Szabad Nép és Népszava – jöttek divatba.

A demokráciának pedig befellegzett 40 évig.

Rákosiék alatt a színház sem dicsekedhetett. Orosz darabokat játszottak többnyire. Rendszerint az első felvonásban a legény elbúcsúzott szüleitől. A másodikban kitűzte a felszabadító zászlót Berlinre, a harmadikban hazajött, megnősült, és építette a szocializmust.

De a magyar színészeknek mégis volt merszük megszólalni. Első látogatásunk alkalmával egy ilyen orosz darabot láttunk a hetvenes években. A színésznő kitárta karjait, és a következőket mondta: Azt mesélik, Igor már 120 éves. Erre a férfi mosolyogva válaszolt: És te elhiszel egy szót is abból, amit az oroszok hazudnak?

A pesti közönség felállt megtapsolni a bátor színészt. Mivel a darabot nem tiltották be, színészünk minden este megmondta a magáét. Néha változtatott szavain. Voltak, akik csak ezért a pár szóért jöttek megnézni az előadást.

Sas Jóska, Hofi Géza és a vörös Kabos z" l, ők lettek az első igazat mondó demokraták az országban.

Talán rikkancsunk volt az első, aki látta, mi következik, és felhívta figyelmünket, de sok éven keresztül a nép csöndben maradt.

Bár a nehezen kivívott demokrácia a mai napig színház, mégis a legjobb rendszer a két elnyomó rendszerrel szemben.

És ha ez a demokrácia figyel majd a kisebbségek panaszaira, akkor tapsolni fogunk.

Arje Singer, Sydney

Az áldozatok nevei ismertek lettek

Az 1945. október 21-én megjelent Győri Munkás c. újságban olvasható az „Összekötözés nélkül öt lépés távolságból agyonlőttük őket" c. cikk, amelyből megtudható, hogy 1944 decemberében a 11/2. munkásszázad a mosonszentjánosi levente-gyakorlótéren állomásozott, ahol 5 fő munkaszolgálatost agyonlőttek. Sajnos az áldozatok neveit az írásban nem említik.

Azóta a mártírok nevei ismertek lettek. Ezek a következők:

1. Weichsler Tivadar 20 éves izr. vallású, szülei: Weichsler Károly és Lang Ilona

2. Friedmann Sándor 20 éves, izr. vallású, anyja: Gross Janka

3. Ghila György 31 éves, g.keleti vallású, szülők: Ghila György, Lakusnyáni Traszka

4. Granz János 23 éves, g.keleti vallású, anyja: Granz Frida

5. Lub János 20 éves, g.keleti vallású, szülők: Lub Flórián, Moldován Mária.

A halál oka: puskagolyó által okozott halál.

Sajnos a meggyilkoltak személyi adatai pontatlanok, nem ismert az akkori állandó lakhelyük, ahonnan a 11/2. munkásszázadhoz bevonultak.

Talán van még túlélő, hozzátartozó, aki megismerheti az áldozatokkal történteket.

Tisztelettel: Kovács Sándorné sz. Back Irén, Mosonmagyaróvár, Kórház u. 30.

Hírek, események röviden

– Keresés. Az Izraelben élő Welcz Ervin keresi a szerinte 1940-ben született testvérét, Welcz Róbertet. A keresett személynek nyoma veszett a második világháború idején. Az Arolseni Levéltárból kaptuk a következő információt. Találtak egy 1946-ból származó jegyzéket, amelyen zsidó gyermekek nevei vannak, a szülők meghaltak vagy eltűntek a háború idején. Ezen a listán szerepel egy Welcz Róbert, aki 1943-ban született, és a VII. kerületi Nágyatádi Szabó István (ma Kertész) utca 32.-ben tartózkodott 1946-ban. Aki bármilyen információval rendelkezik, kérjük, jelentkezzen Domonkos Zoltánnénál: Keresőszolgálat, Magyar Vöröskereszt. Telefon: 374-1323, e-mail: erzsebet.domonkos@redcross.hu

Füredi nyaralás. A Mazsihisz balatonfüredi üdülője az idén július 1-jétől augusztus 20-áig tart nyitva. Szeretettel várjuk kedves vendégeinket. A szobák két- és négyágyasak, fürdőszobával, színes televízióval. Napi háromszori étkezést biztosítunk, valamint figyelembe veszünk egyéni kéréseket is. Jelentkezni lehet a 413-5571-es telefonon a Szociális Osztályon.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

DEUTSCH GÁBOR

UTAZNI JÓ

Előbb-utóbb kitavaszodik. A Teremtő úgy rendelte, hogy tél legyen márciusban, talán áprilisban is, bizonyára tudja az okát. Mi már nem imádkozunk az esőért, mert tudjuk, a víz az élet, a víz lehet gond és bánat. Ahogy megérdemeljük. De mégiscsak egyszer megváltozik az időjárás, és számosan a nyaralásra, az utazásra gondolnak. Abban megegyeztünk a munkácsi Ági nénivel, az utazás szakértőjével, aki Budapestre költözve csaknem két évtizedig idegenvezetőként járta az országot-világot, majd a maga erejéből megfordult sok helyen, hogy az utazás nem mindig jó dolog. Kényszerű utazás is létezett (remélhetőleg a múlt idő jogos), neki volt benne része, eljutott Auschwitzig édesanyjával, aki két évvel idősebbnek mondta akkor 14 éves lányát, így menekült meg. Az is igaz, hogy a szándékos utazás fáradságos, költséges. Kérdésként felmerülhet, hogy érdemes-e egyáltalán útra kelni. Beszélgetésünk aktualitása, hogy tapasztalatait egyelőre belső használatra, barátainak, szeretteinek összegyűjtötte kis füzetben. Mondanivalójának lényege: ha az ember nemcsak néz, hanem lát is, csodálatos tájakat, építészeti remekműveket, értékes hagyományokat, és megfigyeli az emberek életmódját, felfogását, akkor akármennyit is utazik, mégis kevés, amennyit elért. Mert a teremtett világban annyi a szép és az ember okozta csúnyaság, elhanyagoltság, hogy a közvetlen tájékozódás első számú eszköze a személyes meggyőződés.

Mazsolázva 22 országban sommázott tapasztalataiból, érdemes idézni néhányat élményeiből, jót és kerülendőt is. Természetesen tudja, hogy bár igyekszik objektív lenni, mégis csak szubjektív véleményt mondhat. Mások nem a vele azonos szempontokat keresik, vagy ugyanazt a látott tárgyat, esetleg szokást pozitívabban vagy negatívabban ítélik meg. Mivel Munkácsról indult el, kezdeti ismereteit ott szerezte, erre nyílt lehetőség a Szovjetunióban. Mert ki tudja, miért, ez a város egy ideig oda tartozott. Bár a származás akár nemzetiségi, faji vagy osztályba sorolás szempontjából bizony számított, akár az egyetemi felvételiknél vagy éppen a ranglétrán való előbbre jutásnál, mégis a kultúrához való hozzáférés kevésbé volt korlátozott, mint az áruhoz való jutás. Nem is vásárlásról beszéltek, hanem kiosztásról, amit persze sorban állás után meg kellett fizetni. Az emberek tájékozottsága a bezártság ellenére meglepően jó volt. Talán a könyvtáraknak, a rádiónak – amelyet csavarni azért lehetett – köszönhetően pontosan tudták, hol csodálhatnánk meg a külföldi múzeumok kincseit, és számon tartották a soha nem látott tájak, műemlékek létezését. A különböző nemzetiségek összetartozása, egymás iránti megbecsülése talmi volt. Az ország szétesését és egymással való szembenállását meg lehetett jósolni. Grúziában szabályos háború tört ki, oroszok és ukránok farkasszemet néztek, a boltokban megválogatták, kit szolgálnak ki és kit nem. Mesélik, egy tallini orvosnő megkérdezte az oroszul beszélő beteget, mióta tartózkodik az országban. Ha azt mondta, néhány hónapja, akkor beszélt vele oroszul. Ha a válasz néhány évi tartózkodásról szólt, akkor az orvosnő közölte, nem tud oroszul, tanulja meg az észt nyelvet, akkor tárgyalhatnak. A szétesés után kiváló művészek, sportolók, edzők távoztak el az országból, és öregbítik új hazájuk hírnevét. A vándorlás hulláma az egyszerűbb embereket is elérte. Mentek Izraelbe igen sokan, nem lebecsülendő a szám; az Ország teherbíró képességének megfelelően vagy még azt is túllépve, igyekezett, ahol lehetőség kínálkozott, lakást, munkát biztosítani, segéllyel vagy hitellel ellátni az alijázókat.

Az Amerikába igyekvők ha vallási okokból távoztak, megtalálták a számukra megfelelő közösségeket. Ezek nem is panaszkodnak. Akik a biztosabb megélhetésért mentek a vízen túlra, nem minden gond nélkül, de végül is boldogultak. Ági néni amerikai útja során meglátogatott néhány családot, és megdöbbenve tapasztalta, hogy feladták kulturális érdeklődésüket, átvéve környezetük életmódját. Tévé található még a mellékhelyiségben is, hogy a sorozatok nézése elérhető legyen. Ezen műsorok színvonalát nekünk is van szerencsénk megismerni. Persze aki keres, talál csatornát és lehetőséget nívós produkciókra is. Talán az élet tempója diktálja a könnyebb lehetőség választását.

Spanyolország szépségeiről sokan sokat írtak. Óriási hatással volt Ági nénire az Escorial; aki a Don Carlost – akár a drámát, akár az operát – ismeri, igazolhatja, hogy a grandiózus palota, a király lakosztályának, sőt koporsójának látványa pontosan olyan, ahogy ezt Schiller, illetve Verdi ábrázolta. Toledo gyönyörű, Madrid inkább átlagos, a Prado azonban színpompás maradandó értékű festményeivel. Goya, Murillo, El Greco alkotásai lenyűgözőek. De ott látható Picasso remekműve, a Guernica. Córdobában, a zsidónegyedben egy középkori zsinagóga maradványát láthatják, helyenként még olvasható betűkkel. Maga a zsidó tér nagyon szép, kicsi, de minden házon sok a virág, és a tér közepén a nagy tudós, Maimonides szobra rendkívül impozáns látvány. Az más kérdés, hogy a bölcs hozzájárult volna-e, hogy róla szobrot alkossanak. Olaszországról Ági néni írja, hogy csodálatos és feneketlen kút, nem lehet kimeríteni. Műkincseinek se szeri, se száma. Mi most mégis azt a mondatot emeljük ki, hogy „minden út Rómába vezet". Természetesen megkereste a római nagyzsinagógát, ahol sábbát délelőttjén 36 férfi vett részt a szertartáson, a karzaton 3 hölgy foglalt helyet. Nem is rossz, hiszen több mint három minján fohászkodott ott. Ennek is örülni kell. Egyébként kisebb zsinagógákban biztosan legalább annyian imádkoztak. S akkor a kép már derűsebb.

A füzetben a nagy országokról sok érdekes beszámolót, mesélést ír Ági néni. Mi mégis néhány egzotikus helyet keresünk fel a beszélgetések és a füzet alapján. Észak-Korea: a városok tiszták, gondozottak, az emberek ápoltak. Bár az öltözék egyforma. Egyenlő mindenki. Udvariasak, de akit megszólítanak, a kedves vezetőt dicséri – akkor még élt. Lehet, hogy őszinte a hang, de nem kizárt, esetleg óvatos, gondoljuk meg, a kedves vezető halála idején bizony figyelték, ki mennyire fejezi ki gyászát. Viszont a technika rendkívül modern. A könyvtárban egy magyar könyvet keresett Ági néni, néhány másodperc múlva ott volt a kötet. A választás nem biztos, hogy szerencsésnek nevezhető, ugyanis a traktorok javításáról adott felvilágosítást. De a berendezés felszereltsége bámulatos.

Vietnam: piszok mindenütt. A víz barna, még fürdésre sem jó.

Palackos üdítőn kívül más ital nem fogyasztható. Esetleg pálinka. Sima, ízetlen vodka, csak erősebb. Bogarak nyüzsögnek mindenütt. Még az alvó gyermek szemén is látták. De vigyázni kell, melyiket űzi el az ember, mert van olyan, amely a veszélyes férgeket pusztítja. Az étel a rizs. Aztán a gyerekek a dzsungelba, az őserdőbe mennek gyümölcsöt szedni. Tudják az apróságok, mi az ehető, mi a kerülendő. A csemege a kígyófalat. A falvakban nincs iskola. A városokban igen, oda járnak a környékbeliek. Éjszaka a parkban alszanak. Az út mentén találni szóját, káposztát, azt fogyasztják. Hét végén hazamennek.

Erdély: az első látogatás a rendszerváltás előtt volt. Sok édességet kellett vinni, mert a lurkók megrohanják a vonatot. A barátoknak élelmiszert visz a vendég. A fiúkon rongyos, piszkos, bugyiszerű nadrág, lábukon csizmából levágott gumikalucsni, amit annak idején a cipőre húztunk nagy eső vagy hó alkalmával, védeni a lábbelit. Aradon jól öltözött hölgy sétál két gyerekével. Ági néninél két tábla csokoládé volt. Megbántani nem akarta őket, félve kérdezte meg, nem sértő-e, ha megkínálja édességgel a gyerekeket. A mama örömmel elfogadta, és köszönte szépen. Mindjárt egy táblát kettéosztott, a fiúk mohón ették. A csoport továbbindult, nem láthatták, hogy Ági néni sírva fakadt. Sok év telt el, hogy újra láthatta Erdélyt. Kolozsváron, Mátyás király szülővárosában megtekintették az emlékművét. Voltak a házsongárdi temetőben, megálltak Apáczai Csere János és Dzsida Jenő sírjánál. Nagyváradon sok szép épületet láttak, a Szamos partján nagy zsinagóga áll, kitört ablakokkal. Magyarokra utaló emlékhely, utcanév hiányzik. Ady, Áprily a helyi kísérő gyermekkori emlékeiből idézve említődik meg. El ne felejtsem Segesvárt említeni, a Petőfi-emlékművet és a kilátást Segesvár dombjáról. A városokban viszonylag kevés magyar szót hallottak. Faluhelyen azonban ízes, szép magyar beszédet élvezhettek. Itt új házakat is láttak, csillogó bádogtetőt, apró tornyocskákkal.

Nem lenne teljes a kép, ha Izraelről szót nem ejtenénk. Beszélgetésünk idején Ági néni oda készült, kisebbik fiát meglátogatni. A nagyobbik sajnos csak emlékeiben él. Mint mondja, Izraelnek ezer arca van. Hónapokat töltött ott, de mindent nem láthatott. Hogyan is láthatott volna? Kedves rokona 1945 óta él ott, és mint mondotta, még ő sem látott mindent. Nyugdíjas tanárember, autója van, mindig az utakat járja, újabb felfedezésekkel lesz gazdagabb. Kárpátaljai ismerősökkel szinte mindenütt találkozik, mert nem egy helyen telepedtek le, hanem ahol éppen lakás és munka adódott. Nagyon gyors a fejlődés. Egyik alkalommal a Haifa felé vezető úton garázsokat, szerelőműhelyeket látott. Fél év múltán már épültek a felhőkarcolók. Kitűnő a tömegközlekedés. Percenként követik egymást a tiszta, légkondicionált buszok. Metró nincs, vitáznak felette, megegyezni nem tudnak. De van kis busz, iránytaxi, 8 személyes. Egy volt miniszterünk úgy nyilatkozott, hogy Izrael a Közel-Kelet legeurópaibb országa. Tegyük hozzá, sokat kell költeni a védelemre. Több kibuc mellett mentek el, gyönyörű kertek, megművelt földek, élmény volt látni. A hagyományos szent helyek feltétlen felkeresendők. Jeruzsálem utcáin csak szívdobogva lehet járni, tudva, hogy kik koptatták egykor ezen flasztert. Názáretben arab orvossal is találkozott. Udvarias volt, barátságos, jól érzi magát ott. Természetes, az úton katonák ügyelnek, az elhagyott csomagot vizsgálják – akár veszélyesek is lehetnek. Akárhányszor Ági néni a Szentföldre utazik, mindig újabb és újabb élményekkel gazdagodva tér vissza csendes budai otthonába, ahol megírta utazásai történetét. Mert utazni jó, ha a szem sokat lát, a fül oda is figyel arra, amit szólnak, ha a láb a gyaloglást is bírja, mert a tapasztalatok gyűjtése az utazás eredménye.

Önkéntesek az elhagyott zsidótemetőkért

Vidéki utazásaim során gyakran előfordul, hogy egy-egy településen átutazva fel-felbukkannak zsidótemetőre utaló nyomok. A megdőlt, eltört sírkövek elhagyatottan húzódnak meg a sűrű bokrok árnyékában. Minden jel arra utal, hogy hozzátartozók híján ezeket a sírokat senki nem látogatja és nem ápolja. A többnyire önkormányzati tulajdonban lévő temetők gondozására az önkormányzatoknak nincs vagy nagyon csekély lehetőségük van.

Adódott a kérdés: önkéntesek toborzásával lehet, hogy tudnánk némileg javítani az elkeserítő helyzeten? *Pozsár Gábor* hittestvérünk megvalósíthatónak találta az ötletet, és az internet segítségével rögtön hozzálátott a kivitelezéséhez. E-mailek sokaságát küldte el olyanoknak, akik valamilyen módon köthetők a zsidósághoz. Első körben a Pest környéki települések lakóit kereste meg elképzelésével. Kezdeményezése termékeny talajra talált, mert az első munkára, amit a csömöri temető rendbetételére szervezett 2012 júniusára, 35 fő jött dolgozni. A tevékenységben részt vettek az Élet Menete alapítvány tagjai, az oda betelepült zsidó családok, a Kistarcsai Kulturális Egyesület (KIKE) tagjai, valamint felekezeti hovatartozástól függetlenül helyiek és környékbeliek is szép számmal. A lelkes csoport megszabadította a temetőt a sűrű akácostól, a magas fűtől és gaztól. Ahogy egyre-másra kerültek elő a sírok rejtekhelyükről, a csapatban egyre nőtt a lelkesedés. A törött, szétszórt sírköveket összeillesztve lassan kialakult a temető igazi képe. Új kerítést, tujasort, járdát is készített a társaság. A munkálatok felmerülő költségeit az önkéntesek finanszírozzák, de itt szeretnénk megköszönni azoknak, aki anyagilag is támogatták tevékenységünket, valamint *Tamás Péternek,* a Mazsihisz Vidéki Temetőrendezési Csoport vezetőjének, hogy gépeket adományozott a munkálatok elvégzéséhez.

A szép eredményt látva felmerült az ötlet, hogy szervezett formában kellene folytatni a további munkát. Így alakult meg a Facebookon a ZSIT Egylet, ami a Zsidó Temetőkért Egylet rövidítése. A közösség képviselője, *Hantos Péter* felvette a kapcsolatot a csömöri polgármesterrel, aki maximális támogatást ígért az ZSIT Egylet munkájához. A 2013-as önkormányzati költségvetésből biztosított akkora összeget, mellyel egy holokauszt-emlékhely kialakításának lehetősége is kirajzolódott.

A terveket tett követte, és az emlékhely elkészült az Egylet és Csömör község büszkeségére. A hivatalos megemlékezés sem marad el. Június 23-án a meghívott vendégek, holokauszttúlélők előtt *Verő Tamás* rabbi vezetésével megemlékezést tartunk az 1944-ben elhurcolt és többé vissza nem tért zsidó testvéreinkről.

Ezzel a ZSIT Egylet munkája nem fejeződik be, mert Kistarcsán, Ócsán, Sóskúton és még számos Pest megyei településen bőven akad feladat. Reméljük, hogy a mára már 140 főre növekedett csapat tagjainak kitartása, lelkesedése nem csökken, és sok elhanyagolt vidéki zsidótemető fog megújulni szorgos kezeik munkája nyomán!

H. Péter

Köszönjük, Eleni!

Letelt a szolgálati ideje az Amerikai Egyesült Államok magyarországi nagykövetének, *Eleni Tsakopoulos Kounalakisnak.*

Abban a szerencsés helyzetben voltam, voltunk, mi, az Élet Menete Alapítvány önkéntesei a nagykövet asszony magyarországi tartózkodása idején, hogy szinte nem volt olyan eseménye alapítványunknak, ahova ne fogadta volna el meghívásunkat.

Mindig jött, ha hívtuk! Érdekelte őt minden, ami az antiszemitizmussal, melegjogokkal, romaügyekkel kapcsolatban történik Magyarországon, egyszóval mindenért kiállt, ami az alapvető emberi jogok körébe tartozik.

Az amerikai nagykövet és Gordon Gábor

Ott volt velünk Auschwitzban, a budapesti meneten több alkalommal, a „NEM" tüntetésünkön a Parlament előtt, a klubavatónkon. Ha fontosnak érezte, hogy bemutassa a magyarországi Élet Menetét hazai és külföldi vendégeinek, akkor elhívott a rezidenciájára egy vacsoraestre. Megszervezte, hogy az amerikai elnök antiszemitizmus elleni különmegbízottja személyesen adja át nekünk az USA-követség aktív állampolgárságért kitüntetését.

Eleni Kounalakis mindenben a partnerünk, segítőnk volt! Megbecsülte és tisztelte munkánkat, ami nagyon fontos volt nekünk, és hatalmas erőt adott önkéntes küldetésünkben az ő folyamatos elismerése, támogatása.

Tamara Guttman, Kanada budapesti nagykövete rezidenciáján szervezte meg kolléganője búcsúztatóját, ahova jómagam is megtisztelő meghívást kaptam. Ott volt több nagykövet, politikusok és barátok. Mindenki csak azt találgatta: vajon milyen lesz az új USA-nagykövet?

Mindannyian úgy vélekedtünk, akik ott voltunk, hogy Elenit nem nagyon lehet felülmúlni, nem lesz egyszerű dolga majd az új diplomatának.

A kanadai nagykövet méltatta beszédében Kounalakis munkáját, legmélyebb elismerését fejezve ki. Eleni, amikor átvette a szót, elmesélte, milyen mély nyomot hagytak benne az Élet Menete rendezvényei, valamint egy debreceni látogatása, amikor roma gyerekekkel találkozott.

Ezután magától válaszolt a sustorgó találgatásokra, hogy vajon milyen lesz az új amerikai nagykövet. Azt mondta, ugyanolyan lesz, mint ő! Az USA nagykövetének mindig, minden esetben olyannak kell lennie, aki nem tűri az emberi jogok legcsekélyebb megsértését sem, és nem tűri az antiszemitizmust.

Ezután nagy tapssal köszöntöttük és köszöntük meg munkáját, majd koccintással ért véget a búcsúztató.

Eleni! Nagykövet Asszony!

Nagyon szépen köszönünk mindent!

Megtisztelő barátsággal:

Gordon Gábor
Az Élet Menete Alapítvány kuratóriumának elnöke

Origami a Szeretetkórházban

A Mazsihisz Szeretetkórház rehabilitációs részlegében az utóbbi időben új módszertani eljárásokat próbálunk ki, és a rehabilitációs csoport munkatársainak köre is kibővült. A rehabilitációs szakvizsgával rendelkező orvos és a gyógytornászok, fizikoterápiás asszisztensek mellett rehabilitációstevékenység-terapeutát, valamint foglalkoztatásszervezőt is alkalmazunk. Így a betegágynál történő egyéni foglalkozásokat vezethettünk be, amelyek különösen a stroke utáni állapot javításában hoztak jó eredményeket.

Szabó Nikolett rehabilitációstevékenység-terapeuta az egyik 57 éves stroke-betegünknél origami készítésével javította a motorikus készségeket.

Sz. T. J.

Habata

Habata – mondja halandzsanyelven *Tai* őszinte örömmel az őt fogadó ölelésben, ahogy megérkezik reggel az oly kedves terembe. Körbeszaladva, egyenként üdvözli a kis barátokat, az új nap új csodákat tartogat!

Habata, és a varázsszóra mindannyiunkat egyszeriben eltölt a gyermeki tisztaság, a reggeli áldást kísérő huncutkodásokon együtt nevetünk... csak úgy gurgulázik a nap, bukfenceznek a percek, a finom ebédig énekhangon repülünk. Habata, *Tai,* aludj szépen, elfáradtunk a sok tennivalónkban, faliújságon függ már a színes ceruzád nyoma, álmodban vár a délelőtti hintázás és a homokozólapát is! Barátaid már egyenletesen szuszognak a kiságyban, egy sincs köztük, aki csak úgy futni hagyta volna az ébrenlét óráit... *Miri* legyőzte a felvehetetlennek tűnő szandált, *Etan* ma talán egy egész percet is egy helyben ült a reggelizőasztalnál, *Noya* ma is tisztességes repetákkal értékelte nagyra a szakács munkáját, sőt a megüresedett tányér sem magától került

vissza a tálalókocsira... *Dina* oly odaadóan gondozta egész délelőtt a babáját, miközben alkotásai a legszebbek közül valók, *Noa* tánclépéseinél csak az újonnan használt héber szavainak száma több, *Babu* pedig ma sem mulasztott el minden motort tisztességesen megfuttatni... *Maya* foglalkozás közben pontosan olyan csudálatosakat nézett, mint ahogy azt a világ ámulatára a bölcsi plakátján is teszi, a kis *Máté* és *Dovi* pedig ma is számtalanszor jutalmazták meg mosolyukkal gondozóikat!

Habata, csengi a xilofon, és Habata-íze van az ébredést követő uzsonnának is. *Zelmára is* átragad a varázsszó, habár még csak pár napja érkezett a 2 éves kislány, máris bizalmasa minden társa, és a gondozók is!

„A mi bölcsinkben vannak a világ legszebb gyermekei!" – mosolygunk összsze egymással mi, nevelők, miközben igazi csoda születik ebben a két tannyelvű környezetben az újszerű pedagógia és az ősi tradíciónk mindennapos egyesítésével.

Nem sikerülhetne mindez a varázsszó nélkül... Habata! *Tai,* köszönjük!

(Zucker Tai 2,5 éves, Wesselényi utcai bölcsődés)

In memoriam Ruttkai Györgyné Rácz Éva

Megrendülten vettünk búcsút a Kozma utcai temetőben egy sokat szenvedett, hős zsidó asszonytól, a 81 évesen megpihent Ruttkainé Rácz Évától. Történetét a Sós kávé c. kötetből ismerte meg az olvasó.

A 12 éves Évát nyilasok a Margit hídnál a Dunába lőtték. Ő akkor legyőzte a halált. A Boráros térig úszva megmenekült meg a hullámsírból. Ez a törékeny, kicsi nő később 12 évig önfeláldozóan ápolta édesanyját.

Már túl volt a hetvenen, amikor a berlini holokausztmúzeumban háromszor is díszvendégként fogadták, és történetéről kiállítást rendeztek. Utolsó elégtétele volt, hogy a budapesti Izraeli Kulturális Intézetben is bemutatták a kiállítás anyagát. Amíg tehette, minden antifasiszta megmozduláson részt vett. Nagylelkű, segítőkész, igaz zsidó asszony volt.

Áldás emlékére!

L. M.

IZRAELI SZÍNES

„Fegyverszünet” a fegyveresek földjén

Szigorítják a fegyverviselés feltételeit és csökkentik az engedélyek számát Izraelben a legutóbbi, öt emberéletet kioltó fegyveres bankrablás után, jelentette a Jiszráél Hajom (Izrael ma) című napilap.

„Folyamatosan tovább vizsgáljuk a feltételek szigorítását, hogy minél kevesebbre csökkentsük a fölöslegesen civileknél lévő fegyverek számát, és ne ismétlődhessen meg a beér-sevaihoz hasonló tragikus eset” – mondta *Jichák Aharonovics* belbiztonsági miniszter.

A rendőrség nyomozásából kiderült, hogy a beér-sevai bankba betörő fiatalember februárban újította meg fegyverviselési engedélyét, megfelelt a feltételeknek, és rendelkezett minden szükséges hivatalos igazolással.

A szigorításokkal kapcsolatban első lépésben a rendőrségnél döntés született arról, hogy a következő tanévtől nem vihetik haza lőfegyvereiket az oktatási intézmények biztonsági őrei, azokat műszakjuk végeztével le kell adniuk az iskolákban.

Izraelben 156 586 civilnek van otthon hivatalos engedéllyel tartott lőfegyvere, de ezenkívül a becslések szerint mintegy hatezren törvénytelenül szereztek fegyvereket, és mintegy kétezer olyan egykori polgári védelmi önkéntesnek van pisztolya, aki már régen nem önkénteskedik, mégis nála maradt a szolgálati fegyver. A begyűjtés első két napján hatvan pisztolyt szedtek össze a hatóságok.

A Kneszet belügyi és környezetvédelmi bizottsága most olyan törvényjavaslatról tárgyalt, amely megtiltaná minden biztonsági őrnek a fegyverek hazavitelét, azokat ezentúl biztonságos feltételek közt a munkavégzés helyén kell majd tárolni.

MTI

„Technikás” mikvét találtak

A jeruzsálemi Kirját Menáchem mellett folyó ásatások során egy, a Második Templom korára keltezhető rituális fürdőt (mikve) találtak izraeli régészek. A Második Templom időszaka i. e. 516-tól (Salamon templomát i. e. 586-ban rombolták le, az új templom építése i. e. 535-ben kezdődött meg) i. sz. 70-ig, a templom rómaiak által történő lerombolásáig tartott.

A mikve egy, a zsidók számára előírt rituális fürdésre kialakított fürdő, amely ma is létezik, igaz, csak az ortodox zsidók használják ténylegesen. Jeruzsálem területén az elmúlt években számos mikve került elő, de a most feltárt romot vízellátó rendszere kiemeli a többi közül.

„Az ismert rituális fürdőkben egy zárt üreget alakítottak ki, amelyhez az esővizet egy közeli sziklából kivájt medencéből biztosították. A most megtalált mikve ennél szofisztikáltabb és bonyolultabb volt” – fejtette ki *Benjámin Storchan,* az izraeli Régiségügyi Hatóság ásatásvezetője.

A szakember tájékoztatása szerint a Kirját Menáchem-i mikvéhez egy föld alatti, lépcsőn megközelíthető terem tartozott, az esővizet pedig a mikve tetejébe vájt három vízgyűjtőből vezették el. A rituális fürdő kialakítása így mindenben megfelelt a zsidó előírásoknak: a vizet természetes módon gyűjtötték, emberi kéz nem ért hozzá, s egy speciális vakolattal meggátolták, hogy a víz visszaszivárogjon a földbe.

Múlt-kor történelmi portál

Ultrák a hadseregben?

Izrael újságjaiban, rádió- és televíziós csatornáin, az internetes portálok hozzászólási posztjain véget nem érő viták folynak az ország rohamosan növekvő chárédi (ultraortodox) népességének katonai szolgálatáról. Szolgáljanak vagy sem? Harci alakulatokban vagy csupán kisegítő egységekben? Egyáltalán alkalmasak a katonai szolgálatra?

A legutóbbi választások sztárja, *Jair Lapid* – néhai édesapja, Tomi Lapid politikáját folytatva – erőnek erejével igyekszik napirenden tartani az ultraortodox hagyományokat mindenáron konzerválni akaró százezres tömegek másságából, különállásából fakadó problémákat.

Milyen is a chárédi világ? Milyen az életük?

Öt-hat éves korban *chéder* – szó szerint (tanuló)szoba –, aztán még gyerekkorban: *jesiva* (szó szerint: „ülés”), házas korig. Utána *kolél, a* felnőtt, családos emberek jesivája, akadémiája. A tananyag gerince a Szentírást, főképpen Mózes öt könyvét magyarázó, majd a magyarázatokat is magyarázó *Talmud* és *a Kabbala.*

Mindez csak a chárédi férfiakra vonatkozik. A lányokból korán asszony lesz, rendszerint termékeny kora végéig gyerekszülő feleség.

A napi politika által felszínre emelt legégetőbb kérdés a honvédelmi terhekben való részvétel. Az egyenruhában, személyi fegyverrel hazatérő fiatal (fiúk és lányok!) a fekete „egyenruhás” jesiva-ifjúság kiáltó ellentéte.

A napokban jelent meg a Cáhál, az Izraeli Hadsereg személyzeti főnökének a nyilatkozata: egyes katonai feladatokra már hiányzik a megfelelő képzettségű katona.

A hiányzó kádereket bajos volna a jesivákból toborozni. Az ok az előbbi mondatban szereplő „megfelelő képzettségű” jelzőben rejlik.

Az isteni gyökérből táplálkozó, ezerfelé elágazó fa, a különleges arameus nyelven hagyományozott zsidó Tan magában foglal geometriát, aritmetikát, asztronómiát, történelmet, még anatómiát is. A kisgyerekkorban kezdett és késő öregkorig folytatott intenzív tanulás, a sok „memoriter”, kívülről ismerendő tananyag elmeedző hatása jól megmutatkozik az ortodox-vallásos férfiak átlagosat jócskán meghaladó szellemi képességeiben, memóriájában, és többnyire emberi tartásában is.

Ám a hagyományos jesivák ifjúsága nem ismeri a köznapi értelemben vett szórakozást, a sportot, a tengerpart, az uszoda örömeit, de még a mozit vagy a televíziót is ritkán, esetleg lopva; a másik nemhez való kötetlen viszonyról, a házasság előtti flörtökről nem is szólva. Más az életmód, mások a társadalmi kapcsolatok, mások az értékek. A vallásos jeruzsálemi negyedben vagy Bné Brákban felnőtt fiú és a vallásos házból való lány mintha más világban, egy más bolygón élne.

Ez pedig azzal is jár, hogy – ellentétben a világi középiskolában végzett társával – fogalma sincs az algebráról, a matematikáról, az atomok, a sejtek világáról, többnyire földrajzi tudása is hiányos, és a manapság oly fontos angol nyelvet sem beszéli, de még a latin betűket sem ismeri (hacsak nem nyugati országból alijázott). És így nemcsak a hadseregben hasznavehetetlen, hanem a munkapiacon is – legalábbis annak tisztességesen megfizetett szektoraiban.

Léteznek „nemzeti” jesivák és jesiva-középiskolák (jesivá tichonit) is, ahol a világi tantárgyakat a legmagasabb szinten tanítják, sőt, számítástechnikát, programozást is. Az itt végzett mindkét nemű ifjúság előszeretettel folytatja tanulmányait a nemzeti-vallásos jellegű Bar Ilan Egyetemen. A fiúk szinte teljes számban bevonulnak, sokuk tiszti kurzust is végez. Ők azonban a kisebbség.

A chárédi közösség világi képzetlensége és a magas gyerekszám e réteg zömének anyagi és társadalmi leszakadását, gyakran mélyszegénységbe zuhanását eredményezte.

Az új Netanjahu-kormány két ifjú titánja, a hangsúlyosan világi Jair Lapid pénzügyminiszter és a nemzeti-vallásos *Naftali Bennett* ipari, kereskedelmi és munkaügyi miniszter most megpróbálják átvágni az izraeli társadalom nemzedékek óta vastagodó gordiuszi csomóját. A chárédi iskolák állami támogatását attól teszik függővé, hogy tanítják-e legalább az alapvető „világi” tantárgyakat. Ezek héber elnevezése *„mikcóot libá”*, ahol *a „mikcóá”* jelentése szakma vagy tantárgy, míg a *„libá”* a *„lév”,* szív szóból származik, és legbensőt vagy alapvetőt jelent.

Fog-e ez menni?

Álljon itt egy különös tanúság, amellyel e sorok írója találkozott évekkel ezelőtt egy számítástechnikai tanfolyamon.

Egy fárasztó nap végén a kollégium folyosóján beszélgettünk az oktatóval, egy fiatal, a vallástól bevallottan távol álló egyetemi tanársegéddel. Szóba került a világi és az ultravallásos élet kibékíthetetlennek látszó ellentéte. Oktatói tapasztalataiból idézett:

„Egyszer egy egész chárédi csoportot tanítottam. Fekete fejfedő alól kikandikáló pajesz, fekete kabát, cicesz (felsőruha alatt viselt szemlélőrojtok) – ahogyan dukál. Együtt, egy osztályban tanultak rendszerprogramozást. Elég magas szintű matematikai tudás volt a részvétel feltétele, amivel természetesen nem rendelkeztek. Korrepetáló különórákat kellett beiktatnom. Nem fogják elhinni: azt az anyagot, amit az átlagnövendék három év alatt végez el, alig fél év alatt abszolválták!”

Reméljük, a kormány merész húzása mindenki megelégedésére igazi áldássá sikeredik.

H. L.

Bűncselekmény lesz a nők megkülönböztetése

Cipi Livni izraeli igazságügyi miniszter törvényileg megtiltaná a nők hátsó ülésekre parancsolását a tömegközlekedés autóbuszjáratain – jelentette be, egyben megígérve, hogy jogszabályokkal megakadályozza a vallási fanatikusok nemi szegregációs törekvéseit.

Izraelben a szekuláris és az ultraortodox vallásos csoportok harcának egyik legfontosabb ügye a vallásos lakónegyedek autóbuszjáratain tapasztalható nemi elkülönítés, ugyanis a nőket bizonyos járatokon a buszok hátsó részébe kényszerítik.

„Felszólítottam az igazságügyi minisztériumot, hogy készítsenek elő egy törvényt, amely bűncselekménynyé minősítené a nők elkülönítését a nyilvános helyeken” – írta Livni Facebook-oldalán. „A következő hetekben megszövegezik az új törvényt, amely segíti a nők szégyenletes leköpése és átkozása elleni harcot” – tette hozzá, utalva egy ultraortodox lakónegyedben történt incidensre, ahol iskolás lányokat leköptek a túlbuzgó vallásosok, mert szerintük öltözékük nem volt eléggé visszafogott.

Előzőleg *Jehuda Vejnstejn,* Izrael főállamügyésze azt javasolta, hogy helyezzék törvényen kívül a nők közszolgáltatásokban történő megkülönböztetését, például elkülönítésüket a buszokon, valamint az iskolás lányok zaklatását, ha öltözéküket egyesek nem vélik eléggé „illendőnek”.

Az új izraeli kormányban több évtizede először nincsenek ultraortodox vallásos pártok, ami lehetővé teszi mind a vallásos túlzások elleni küzdelmet, mind a hadkötelezettség kiterjesztését az ultraortodox fiatalokra.

MTI

Ezerötszáz éves mozaikpadlót találtak egy izraeli útépítésen

Látványos bizánci mozaikra leltek izraeli régészek egy kibuc területén a Negev-sivatagban, a Beér-Sevát az ország központjával összekötő új autópálya egyik kereszteződésének építése során.

A Tel-Avivtól 80 kilométerre fekvő Bejt Kámá kibuc területén a bizánci korban is egy út menti település volt, amely a lakóházakon kívül templommal, raktárakkal és víztározóval is rendelkezett.

A frissen feltárt mozaikpadló az i. sz. 4. és 6. század között készült, és egy közösségi épületben lehetett, de nem világos, hogy milyen célt szolgált annak idején az építmény. Volt benne egy 12 méter hosszú és 8,5 méter széles hatalmas terem, amelynek mennyezetét tetőcserepek fedték. Lenyűgöző, művészi mozaikpadló-borítása alapján középületnek vélik a szakemberek – közölte az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA).

A kiváló állapotban megmaradt mozaikon geometrikus minták vannak, a sarkokat egykor bor szállítását szolgáló amforák, valamint egy indán lévő szőlőt csipegető galamb és pávapár díszíti. A régészeti hatóság munkatársai szerint a jellegzetes korabeli motívumokat egyedivé teszi, hogy egy hatalmas szőnyeg-képpé alakították őket.

Az épület előtt csatornák, csövek és medencék vízelvezető rendszerét tárták föl, lépcsőt is találtak az egyik medencében, amelynek falait egykoron színes freskók borították.

Múlt-kor történelmi portál

Mennyire boldogok az izraeliek?

A Daily Beast nevű népszerű amerikai internetes honlap közzétett egy blogbejegyzést, aminek ez a címe: „Hogy van az, hogy az izraeliek ilyen átkozottul boldogok?”

A bejegyzés időzítése – a hősi halottak emléknapja – nem árulkodik különös tapintatról, mégis érdekes egy pillantást vetni rá.

Szerzőjének neve *Tiffanie Wen,* újságírónő San Franciscóból, aki csak azért telepedett le egy időre Tel-Avivban, hogy írjon egy könyvet a szerelemről a Közel-Keleten.

A neve és bűbájos pofija szerint kínai felmenőkkel rendelkező kisasszony érveit és megállapításait szigorúan tudományos kutatásokra alapozza.

Zahava Solomon professzor asszony a Tel-avivi Egyetemről elmagyarázta neki, mi mindent okoz a nemzedékek óta tartó izraeli–arab konfliktus az izraeli lakosság fizikumában, tudatában és lelkületében.

Egyfelől mindenki tudatában ott fészkel a megsemmisülés lehetősége (hogy is mondta *Kertész Imre?* Izraelben mindenkinek megvan a jegye a robbanó autóbuszra). Másfelől viszont – talán éppen azért, mert olyan sok okuk van a félelemre – nem félnek. Egyszerűen kiveszett belőlük a félelemérzés.

Tiffanie Wen idézi a Journal of the American Medical Association (Az Amerikai Orvosi Egyesület Lapja) tanulmányát, amely összehasonlítja az izraeliek reakcióját a második palesztin intifáda robbantásos terrorhullámának eseményeire, illetve az amerikaiak, közelebbről a New York-iak reagálását a 9/11 támadásra.

A poszttraumás stressz-zavar (PTSD) közvetlenül az események után hasonló volt itt és ott, ám néhány hét elteltével óriási lett a különbség: amíg az átlag amerikai még mindig traumában leledzett, az izraeliek már régen magukhoz tértek...

Más tanulmányok szerint a szorongás az izraeliek körében magasabb, mint a nyugati nemzeteknél, viszont a klinikai szorongás szintje nagyon is alacsony. Wen kisasszony végkövetkeztetése: „Az izraeliek bátrabbak.”

Ez nem azt jelenti, hogy az izraeliek nem szenvednek szorongásoktól. Ez többek között azon is lemérhető, mennyi szülő ragaszkodik hozzá, hogy a gyereke(ke)t nap mint nap kocsijával fuvarozza az iskolába és onnan haza. A mamák pedig óránként érdeklődnek a gyerek hogyléte felől – akkor is, ha a „gyerek” 30 éves, és tartalékos százados...

A San Franciscó-i újságírónő ezek után hosszasan sorolja az átlag izraeli napi nehézségeit: kezdve a megélhetési költségektől a megfizethetetlen lakásárakon át a korlátozott munkalehetőségekig. Persze hogy nem hagyja ki a hosszan tartó és nehezen elviselhető nyári forróságot (bár azt ő is tapasztalhatta, hogy a légkondit itt is feltalálták...), és a Gázai övezetből be-berobbanó rakétákat sem.

„Mint mindenki más ebben az országban, én is átvettem az itteni életfilozófiát: vagy megszoksz, vagy megszöksz...”

Az izraeliek erősek. Rendelkeznek abszorpciós (tapasztalatok ösztönös befogadása) és alkalmazkodóképességgel, ezért az átlag izraeli éber, aktív és kreatív. Ez azonban nem teszi őket boldoggá.

A szociálpszichológusok statisztikái szerint Dánia áll a föld boldogságlistájának élén. Dániában minden laza, kényelmes, stabil.

Izraelben viszont az élet egyszerűen csak érdekes, dinamikus. Felhív a benne való részvételre, mint egy táncra.

Wen kisasszony végül úgy találja: a legtöbb izraeli a jó életet választja inkább, mint a boldogot.

Halmos László, Rehovot

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

A forradalom és a zsidók (5.)

Az elmúlt hónapokban Horn Ede: A forradalom és a zsidók Magyarországon című vitairatát elemeztük. Ennek, valamint más kapcsolódó iratoknak és tanulmányoknak a figyelembevételével, a teljesség igénye nélkül, próbáltuk nyomon követni a magyarországi zsidóság asszimilációjának folyamatát a reformkortól a forradalomig. A zsidóság asszimilációjának törvénybe iktatása az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hattyúdala volt. Testamentum, melyet annyi más mellett a magyarság forradalma a jövő generációinak örökül hagyott.

Mindazonáltal megállapíthatjuk, hogy a magyarországi zsidó emancipáció tartalmában túl sok volt az önfeladás, az asszimilációs elem, mert a minél erőteljesebb asszimilációt az emancipáció előfeltételeül szabták.

A magyar zsidónak túl sokat kellett feláldoznia önmagából ahhoz, hogy zsidó magyarrá váljon. Az azóta eltelt százhetven esztendő eseményeit boncolgatva kiderül, hogy – legalábbis a magyarság túlnyomó többségének szemében – valójában soha nem vált azzá. Az emancipáció és az asszimiláció ilyenfajta elegyéből kimunkált új státusz eredményeként a zsidó anyanyelv, a „mameluschen", a folklór és részben a hitvállalásainak feladásával magyar földön a nagy hagyományokkal rendelkező, chászid alapokra épülő zsidó kultúra, irodalom, művészet, zene sorvadni kezdett, legalábbis nem tört olyan magaslatokra, mint lengyel és orosz megfelelői. Ugyanakkor elmondhatjuk azt is, hogy zsidóként született magyar írók, festők, zenészek és egyéb művészeti ágak és tudományos pályák képviselői a magyar kultúra csinálásában parnasszusi magasságokba emelkedtek, sokan közülük korszakos, irányadó, iskolát teremtő egyéniségekké lettek. Elmondhatjuk, hogy a kezdeti látszatillúzió után, mely főként a szabadságharcban való együtt harcolásnak és a bukás feletti közös sokknak volt köszönhető, főként a zsidóságnak a gazdasági élet területén történő előretörésének hatására a zsidóellenesség az itt élő magyar és nem magyar népek körében egészen az antiszemitizmusig, egészen a tiszaeszlári vérvádig fokozódott. Nem általánosítunk, Eötvös, Kossuth, Petőfi, Jókai – vagy Salkaházi Sára – és mások szellemi utódai s elődei mindig megtalálhatók voltak Magyarországon, és megtalálhatók ma is. De a lakosság többsége a zsidó embert soha nem tekintette magyarnak, az egész zsidóságot még kevésbé, bármely elkövetett zsidó vagy annak hitt hibáért az egész zsidóságot tette felelőssé, miközben a hazájukból zsidóságuk miatt elüldözöttek külföldön is mindig magyarnak vallották magukat, sikereikkel a magyarság hírnevét öregbítették. Az itthon maradottak pedig üldöztetést, irigységet, gyűlöletet arattak cserébe a magyar kultúra műveléséért, a gazdaság felvirágoztatásáért, sok ezer munkahely megteremtéséért. Nem túlzás megállapítani: az egymással vetélkedő magyarító csoportok jobbító szándékú buzgalma a zsidó tulajdonságok elvetésében és a magyar tulajdonságok felvételében a zsidógyűlölet fokozódásához, zsidótörvényekhez, a deportálás buzgó támogatásához, Dunába lövésekhez, a magyarországi zsidóság megsemmisítésének tevőleges vagy passzív támogatásához vezetett. Azoknak a szellemi örökösei, akik zsidógyűlöletükkel az 1848/49-es forradalom és szabadságharc tisztaságát beszennyezték, most ugyanezt teszik az 1989-es rendszerváltás makulátlan tisztaságával is.

Feltehetjük a kérdést; megérte-e?

De mielőtt választ adnánk, ha egyáltalán képesek vagyunk választ adni, térjünk vissza kiindulási pontunkhoz, Horn Ede, alias Einhorn Ignác: A forradalom és a zsidók Magyarországon című, 1851-ben Lipcsében németül kiadott és százötven évi hallgatás után 2000-ben magyar nyelven ismét megjelentetett pamfletjéhez.

A Szegedre emigrált országgyűlésnek a helyzet tragédiája folytán az emancipációs törvény problematikája a legkisebb bajai közé tartozott. Amikor Kossuth 1849. július 11-én este bevonult Szegedre, a hazafias lakosok fáklyásmenettel fogadták, ő pedig – Horn Ede közlése szerint – biztosította őket, hogy miképpen Debrecenből kivívták Magyarország függetlenségét, akképpen Szegedről egész Európa függetlenségét fogják kiharcolni.

Sajnos nem így történt. A szegedi piactéren, a városháza előtt, mely most országházzá alakult át, százak és százak gyülekeztek. Az összezsúfolódott tömegben „Izrael népe aránytalanul erőteljesen volt képviselve" – írja Horn. Nagy számban voltak közöttük a kormányt Pestről ide követő zsidó intellektuelek meg hadi szállítók, kézművesek, hivatalnokok. „Ott volt Szeged bátor zsidó ifjúsága, részben nemzetőr uniformisban, (...) fehér zubbonyban, kis sárga bőrtarisznyával, (...) oldalukon állottak az öreg és jámbor emberek, akik az ősi hagyományok ellenére ezúttal, Gyász-Szombaton is az ünnepi, szombati ruhát viselték." A hazafias türelmetlenséggel várt országgyűlési ülés a zsidók számára különösen jelentősnek ígérkezett. Az összebúvó zsidók azt duruzsolták, hogy „végre a régóta kívánt és addig megtagadott emancipációt fogják kimondani".

A várható eseményt sokan úgy értékelték, hogy „a magyar kormány által most kimondott egyenjogúság (...) az örömteli, fényes jövőt jelenti a magyar zsidóság számára", míg mások pedig úgy, hogy egy megkésve kimondott egyenjogúság csak „meghívás a szenvedésben való részvételre", hogy nem egyéb, mint a korábbi igazságtalanságok kései jóvátétele. Szegedre is elértek a hírek az iszonyú hadisarcról, melyet a Pest-Budára bevonuló Haynau a zsidókra hazafiságuk miatt kivetett. Ezzel mindenesetre a hazafiságukat kitüntető módon elismerte. „Szemere is sejtette, hogy nemsokára üt kormányának halotti órája – ecseteli vátesszi szavakkal Horn. – Azt akarta, hogy a forradalom tisztességgel érjen véget, és a nagy adósságot, melyet a zsidókra kiróttak, legalább szavakkal kísérelje meg törleszteni."

A Szegeden ülésező országgyűlés a nemzetiségek egyenjogúsításáról szóló törvény elfogadása után az emancipáció kérdésére tért. Egyszerre vallották be a nem magyarokkal és a nem keresztényekkel szemben elkövetett igazságtalanságot. Csakhogy, vélekedik Horn, „a nem magyarok ez időben nyílt felkelést robbantottak ki, (...) szövetkeztek az ország ellenségeivel (...) a magyarság megsemmisítésére; a nem keresztények ugyanakkor vagyonukat és vérüket áldozták a nemzeti ügyért, és annak az országnak leglelkesebb védelmezőivé váltak, amely még mindig nem akarta fiainak elismerni őket..." Az utolsó szomorú és mégis nagy hatású szegedi országgyűlés akkordjait Szemere miniszterelnök így pendítette meg: „...ha mi a legbőszebb ellenségeinkhez a megbékélés olajágával közelítünk, szabad akkor a legszívélyesebb barátainkat embertelen keménységgel eltaszítanunk? (...) Ha mi azokat a karjainkba zárjuk, akik eddig a mi halálos ellenségeinknek a legvadabb szövetségesei voltak, akkor milyen kötelezettségeink vannak azokkal szemben, akiket az ellenség nemcsak hozzánk hasonlóan, hanem még inkább, mint bennünket üldöz és elnyom?"

És akkor száz torokból hangzott a kiáltás: „Igaz! Igaz! Éljenek az izraelita hazafiak, a mi derék testvéreink!" Szemere így folytatta: „A haza zsidó fiaival szemben nagy felelősséget hordoz... (...) A dicsőséggel koronázott Makkabeusok méltó hősi sarjadékai (...) őseikhez méltóan harcoltak a zsarnokság és az erőszak ellen, véreztek a jogért és a szabadságért. A legkevesebb, amit mi földi jutalomként ehhez a felbecsülhetetlen égi jutalomhoz hozzá tudnánk fűzni: hazát adni azoknak, akik azt a legnagyobb áldozatokkal kivívták, őket teljes jogú testvéreinkként elfogadni, akik ezt a szövetséget szívük vérével pecsételték meg, őket igaz magyaroknak elismerni..."

A követek és rendek egyhangú „Helyes!" és „Éljen!" kiáltásokkal válaszoltak. Szemere előterjesztette a törvényjavaslatot, mely „minden jogi egyenlőtlenség megszüntetéséről szólt, amellyel a zsidó magyarokat eddig elnyomták". Megjegyzendő, hogy Horn szerint a minisztérium a törvényjavaslat dolgában még nem volt egységes, a Vukovics által kidolgozott szöveg még talán javításokra szorult. Szemerét, aki a jelenlévők néma csendjében felolvasta a törvényjavaslatot, a külső körülmények kényszerítették arra, hogy a még nem véglegesített művet beterjessze. Egyetlen hang sem emelkedett a törvényjavaslattal szemben. Felhangzott az egyhangú kiáltás: „Maradjon! Elfogadjuk!"

A törvényjavaslat elfogadása után Szemere bejelentette a kormány határozatát: Szegedet minden ellenállás nélkül kiürítik. Hogy hová bujdosnak? Még ő maga sem tudja...

Egy őszöreg emberke vánszorgott a szegedi főtéren tömörülő zsidók csoportja közé – meséli Horn. – Könnyes szemmel, iróniától keserű mosollyal az ajkán a szent kádis imát recitálta. Ki halt meg? Kit temetnek szombaton? – kérdezték sokan ijedten. – A magyar szabadságot – volt a jámbor felelet. – És hogy békében pihenhessen Ábrahám kebelében, jámbor adományként megadta nekünk az asszimilációt...

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Marokkó

Az észak-afrikai országban a közelmúltban több zsidó közösségi épület újjászületett. Befejeződött a 17. században épült Slat Alfassiyin elnevezésű fezi zsinagóga újjáépítése, amely az uralkodó, VI. Mohammed védnökségét is élvezte. A hitközségek képviselői mellett az avatóünnepségen részt vett Abdeilah Benkirane miniszterelnök, Norbert Lammert, a német Bundestag elnöke, valamint más személyiségek. A zsinagóga a marokkói zsidó kulturális örökség része, ahol az ország más részein elterjedt szefárd helyett a némileg eltérő fassi rítust használták. A király üzenetében a különböző etnikumok közötti tolerancia és harmonikus együttélés fontosságát hangsúlyozta. Az UNESCO Világörökségi Listáján is szereplő templom felújításához magánszemélyeken és a zsidó közösség tagjain kívül a német kormány is hozzájárult. Több hónapig tartó renoválás után ismét megnyílt a 15 éve alapított casablancai zsidó múzeum is, amely az arab világ egyetlen ilyen intézménye. A kiállításon zsinagógák fotói, tóratekercsek, ünnepi köntösök, ékszerek és a marokkói zsidó kulturális örökség más emlékei láthatók. A múzeum működését támogató alapítványt 2011-ben bekövetkezett haláláig Simon Levy professzor irányította. Marokkóban mintegy háromezer zsidó él, ami egytizede az Izrael Állam függetlenségének 1948-as kikiáltása előtti állapotnak.

Németország

A második világháború óta a 29 éves Alexander Nachama személyében első ízben avattak helyi születésű rabbit Drezdában. Az eseményre a 2001-ben épült új templomban került sor. A korábbi Semper-zsinagógát a nácik 1938-ban, a Kristályéjszakán felgyújtották. A most nyugdíjba vonult Salomon Almekias-Siegl rabbi három hitközségben irányította a vallási életet. Utódja, a potsdami Abraham Geiger Intézetben végzett Nachama már csak Drezdában tevékenykedik. 1938-ban mintegy 5000 zsidó élt a városban, számuk 1945-ben 41 főre csökkent. A szovjet utódállamokból érkezett bevándorlóknak köszönhetően hittestvéreink száma 1990 és 2012 között 61-ről 720-ra növekedett.

Venezuela

Nicolas Maduro venezuelai elnök visszautasította Claudio Epelmannak, a Latin-amerikai Zsidó Kongresszus igazgatójának a Zsidó Világkongresszus budapesti tanácskozásán országa vezetését antiszemitizmussal illető vádjait. Az Aporrea hírügynökségnek tett nyilatkozatában Maduro elismerte, hogy apai nagyszülei zsidó származásúak voltak, akik Venezuelába érkezésük után tértek át a katolikus hitre. A kormány egy másik tagjának, Ernesto Villegas távközlési miniszternek viszont az édesanyja zsidó. Az Izrael-ellenességéről hírhedt, Mahmúd Ahmadinezsád iráni államfővel is kiváló kapcsolatokat ápoló elnök kijelentette, hogy nem tűrik el az antiszemita provokációkat, és a vezetés viszonya jó az ország zsidó közösségével. Maduro hangsúlyozta, hogy tiszteli a történetét a zsidó népnek, amelyet mindig erős szociális érzékenység jellemzett.

Ciprus

Nicos Anastasiades köztársasági elnök is üdvözölte a zsidó közösségi ház felavatásának tizedik évfordulóját köszöntő híveket. Az ünnepségen a közösség tagjai mellett megjelent Andreas Louroutziatis, Larnaca polgármestere, a kormány és a diplomáciai testület több tagja. A résztvevőket Arie Zeev főrabbi fogadta. A rendezvény fénypontját egy új tóra avatása jelentette. Az évforduló alkalmából a hitközség több vallási és kulturális programot rendezett. A hitélet erősítésén túlmenően a közösségi ház egészségügyi és szociális szolgáltatásokat is nyújt a rászorulóknak. Cipruson 300–350 zsidó él.

kovács

KÖNYVISMERTETŐ

Helga naplója

Helga Weiss: Helga naplója című könyvével tisztelt meg az Alexandra Kiadó. A fülszövegben utalást találtam arra, hogy Anna Frank visszaemlékezéséhez hasonló olvasmány vár rám. A prágai – a kötet elején 9 éves – kislány története mégis más. A szerencsének köszönhetően az utókorra hagyott két iskolai füzet és egy terjedelmes papírkötet átdolgozott tartalma izgalmasan olvasmányos, szinte letehetetlen.

A napló a mozgósítással kezdődik, majd megszállás, zsidóellenes intézkedések, terezíni gettóélet, az onnan történő deportálás állomásai: Auschwitz, Freiberg, Mauthausen – ahol semmiféle lehetőség nem adódott az események megörökítésére, később, emlékezetből, spontán, gyorsan, lelket gyötrő nyomás alatt kerültek papírra a sorok.

Mint írta: „Nem vagyok történész, a napló pedig nem tudományos mű. A legfontosabbnak, a lényegnek magukat az eseményeket tartom, ezekre pedig mind a mai napig emlékszem."

Prága... mozgósítás, légiriadók, 1939. március 15: „Ma reggel hat óra 30 perckor a német csapatok átlépték Csehszlovákia határát." Iskola helyett tankör, sárga csillag viselése.

A zsidó családok rettegnek az „értesítéstől", az induló transzportoktól, mindenki csomagol, előkészül, ha menniük kell. 1941. december 4., este 9: „Csengetnek. Apu habozva megy az ajtóhoz. A behívót egy kézbesítő ember hozza: Nem kell megrémülni, hiszen csak Terezín..."

A kislány és társai ott is gyermekek maradtak, minden gondolatukat a szülőkhöz való közelség és ragaszkodás uralta. Meglepő éleslátással ír erről a nem is rövid időszakról, az éhezésről, a kivégzésekről, de a megszerzett kis örömökről és a folyamatos reményről is.

1944. október 4. „Talán kimenthettük volna magunkat a transzportból, de nem akartuk. Ha már egyszer bekerültünk, akkor megyünk. Ilyenkor jobb a dolgot elfogadni úgy, ahogyan van." Több mint 24 órás vonatút után megérkeztek: „Bakancscsattogás, üvöltés: Kifelé mindenki, a csomagok maradnak. (...) Úgy bánnak velünk, mintha ebbe a koncentrációs táborba tartoznánk. Ez lenne AZ A Birkenau?"

Iszonyatos megpróbáltatások érik a kislányt és édesanyját, végső energiáikat élik fel. El-elcsípnek egy-egy hírt, miszerint lassan érkeznek a felszabadítók... A táborparancsnokság egy hajnali telefont követően összetereli a zsidókat, majd nyitott szeneskocsikkal útnak indulnak. Az őrök parancsára a szerelvények órákon át oda-vissza tolatnak, több helyet is érintve, megfelelő parancs híján őket is páni félelem és a túlélés ösztöne motiválja.

Majd: „A tizenhat napos bolyongás véget ért. A vagonajtók kinyíltak, a szemközti falon nagy, fekete betűkkel: Mauthausen." És itt élték meg a békét, a felszabadítást.

1945. május 21. éjszakája... 12 nappal a háború befejezése után: „A fékek egy utolsót csikorogtak, már hallatszik, ahogyan bemondják, vonat érkezik Mauthausenből a harmadik vágányra."

Mint írtam, izgalmas és nagyon érdekes Helga naplója. Egy kis ízelítővel szerettem volna kedvet csinálni ahhoz, hogy megvásárolják, elolvassák.

Beszerezhető az ország bármelyik Alexandra Könyváruházában.

Gál

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. Telefon: 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikiáltási ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, telkes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

Egy kedves, aranyos, 92 éves hölgy mellé keresünk jólelkű, megbízható házvezetőnőt. Az idős hölgy szellemileg teljesen ép, nem ágyhoz kötött és nem mozgásképtelen. Németországban él – a város neve Trier. Nagyon szép kisváros. Feltétel: német vagy angol nyelvtudás. Részletes információért hívja a 0049-69-97140212 vagy 0049-170-2255233 számot.

Az önkéntes munka Izraelben továbbra is folytatódik! Magyar csoport indul augusztus 11-én. Jelentkezés Deutsch Jánosnál: lljano@freemail.hu, 06-20-233-8454.

Budapest belvárosában üdüljön fél áron. +36-20-935-4867.

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközkészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiáit, herendi, meisseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállás, értékbecslés, vidékre is. **Üzlet tel.: 201-6188, 06-20-323-4104.**

Társasházak karbantartását, kőművesmunkákat, festést, padlások, pincék, lépcsőházak takarítását vállalom. 06-70-216-0234.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Eladó XIII., Visegrádi utcában, a metrótól és a piactól 2 percre, szép, déli fekvésű téglaházban 81 m²-es, IV. emeleti, egyedi fűtésű, kétszobás, személyzetis, utcai lakás. Tel.: 06-30-664-1219.

4 gyermekes (11, 7, 5, 4) izraeli család angolul vagy héberül beszélő au pairt keres, kedves, gyermekszerető, megbízható, 22–40 közötti, tapasztalattal rendelkező lányok/asszonyok jelentkezését várják. Feladatok: főleg háztartási teendők, gyermekfelügyelet. 1–2 évre szerződnének. Próbaidő Budapesten, szintén izraeli családnál. Juttatások: szállás a családnál, a jelölt tapasztalatának függvényében havi 800–1000 EUR nettó fizetés, 2 hét fizetett szabadság, évi 4 repjegy BUD–TLV–BUD viszonylatban. A kérdéseket és a jelentkezéseket az israelaupair@gmail.com címen vagy a 06-30-303-8021-es számon várják.

Tatán, Újhegy első utcájában 200 m²-es, felújított, igényesen berendezett, gépesített ház parkosított kerttel, ősfákkal hosszú távra kiadó. 5 szoba, étkezőkonyha, 2 fürdőszoba, fedett terasz, fedett, fűthető úszómedence, szauna. Az udvarban 4 autó, a ház előtt 3 autó parkolhat. uidapur@gmail.com

HÁZASSÁG

Salom komoly társközvetítő. Fülöp Zsuzsa. Tel.: 06-20-934-9523. E-mail: zsuzsa194705@t-online.hu

65 éves, életvidám, széles érdeklődésű nyugdíjas nő rendezett anyagiakkal hasonló adottságú párját keresi 78 éves korig. „Életöröm" jeligére a kiadóba.

Olyan hölgyet keresek, aki 30-as éveiben jár és gyermektelen. 06-30-769-5075, 16 óra után.

A székesfehérvári hitközségről

Székesfehérvár szabad királyi városnak az ortodox és a neológ szakadás után két hitközsége volt. A neológok zsinagógájának 1864-es avatásán a beszédet Löw Lipót és a hitközség egykori rabbija, Zipser Mayer mondotta. A reprezentatív templom a belváros szívéhez közel, az egykori városfalon kívül és a várárok túlsó felén épült. Az ortodoxok 1870-ben építtették zsinagógájukat, mely a lélekszámában kisebb hitközség vallási életének irányítója volt. A székesfehérvári ortodoxiára vonatkozó levéltári források hiányossága miatt keveset tudunk szervezeti életükről, működésükről. A két hitközségnek ekkor külön intézményei, egyesületei és iskolái, anyakönyvezése volt. A temetőt is külön-külön használták az 1841-ben a várostól kapott telken. A továbbiakban a neológ zsinagóga és zsidóság történetét követjük nyomon.

A dualizmus korában a hitközségi élet virágzásnak indult. Nemcsak Goldziher Ignác, a világhírű orientalista született itt a városban, hanem híres rabbik is funkcionáltak a hitközség kebelén belül. Natonek József rabbi, akinek székesfehérvári tevékenysége 1861 és 1867 közé tehető, az első politikai cionista volt Herzl és Nordau munkásságát megelőzően.

1867-től 74-ig a világhírű Kohut Sándor főrabbi töltötte be a rabbiszéket, aki előbb Pécsre, utóbb Amerikába távozott. Kezdeményezésére alakították meg a Jewish Theological Seminaryt, melynek igazgatója volt haláláig.

Az egyesületek, intézmények közel hetven évig folyamatosan működtek, egészen Magyarország német megszállásáig. A Chevra Kadisán kívül volt Jótékony Nőegylet, szegény gyermekeket felruházó Krajcár Egylet, Betegsegélyező Egylet, Talmud-Tóra. A hitközség épületében, mely az aggok háza is volt egyben, népkonyhát is fenntartottak.

A közösség második kiemelkedő időszaka a két világháború közötti évtizedekre tehető. A hitközség és a községkerület élén dr. Lővy Károly, majd dr. Szegő Miklós állt. A XI. Községkerület – Fejér és Veszprém megye – központja Székesfehérvár volt. A vallási élet elmélyítésére, vezetésére 1931-ben megválasztották a tudós dr. Hirschler Pál főrabbit. Munkáját kollégái, dr. Boros István, Mermelstein Mór rabbik segítették, megújítva az ifjúsággal és a kultúrával kapcsolatos tevékenység minden területét.

A zsidótörvények és a deportálás közötti évek alatt a vallási és világi vezetők pontosan látták a magyarországi zsidóság, ezen belül a saját helyzetüket. Ezt az időszakot a tények reális, alapos feltárása, elemzése jellemezte. A belső kohézió, a zsidó öntudat növelésére tett elvi és gyakorlati, szellemi és lelki erőfeszítések minden lehetséges módját megpróbálták. Valójában a barbár korhullám kivédésére igen kevés esély mutatkozott az adott koordinátarendszerben.

A zsinagóga, a székesfehérvári zsidóság büszkesége, melyet az erejüket sokszorosan meghaladó áldozatok árán építettek, veszélybe került. 1938-tól adminisztratív lépések sorozata kezdődött el a polgármester és a törvényhatóság részéről legalább a tornyai lebontására. Az antiszemita helyi sajtó egy része a város szellemiségét sértő, idegen építményről írt. A dokumentumok alapján úgy tűnik, hogy a templom lebontásának – melyet a zsidókkal akartak végeztetni saját költségükre – hét évig húzódó perét a deportálás zárta le átmenetileg.

Székesfehérvár a III. zónába esett Magyarország zsidótlanítási terve szerint, melyet a II. csendőrkerület hajtott végre. A székesfehérvári és Fejér megyei mintegy 3000 főt 1944. június 14-én hurcolták el Auschwitz-Birkenauba. A deportálás, a munkaszolgálat során az itteni zsidóság 90%-át megölték.

A zsinagóga 1944 szeptemberében bombatalálatot kapott, de a romjaiban is monumentális épületet az újjászerveződő hitközség szerette volna rendbe hozni. Mindez azonban meghiúsult az 1948-ban bekövetkezett politikai fordulat következtében.

A deportálást követő években dr. Komlós Ottót választották meg rabbinak, aki beiktatásakor beszédét a lebombázott zsinagóga falai között mondotta el.

Végül a templomot 1948-ban bontották le robbantással, melynek szomorú mozzanatait a városi főmérnök amatőr felvételei örökítették meg.

A jelenlegi imaház, vagy szívesebben neveznénk zsinagógának, a már említett egykori aggok háza épületében működik. A Romkertre néző, egyemeletes házat Grünfeld Jakab és Krausz Alojzia alapítványából hozták létre, erről a homlokzaton elhelyezett félkör alakú, vörösmárvány felirat tanúskodik.

A második világháború után a maradék fehérvári zsidóság ortodox és neológ hitközsége egyesült. Az így kialakult szervezet elnöke előbb Gerőfi Ármin, majd dr. Rabinek Aladár, Fürst Sándor, Herzog Miksa, Neubart Endre lett. Ezt követően hosszú évtizedekig Hatsek József vezette a közösséget. Őt a közelmúltban elhunyt Jávor Mátyás követte.

A jelenlegi elnököt, *Neubart Istvánt* 2012-ben választottuk meg.

A hitéletet sajnos nálunk is – miként oly sok helyen – nagyban meghatározza a holokauszttúlélők fogyatkozása, a középnemzedék távolmaradása a zsinagógából. A jövőben szeretnénk minél több fiatalt „becsábítani" a kilébe.

A 2012/2013-as esztendőben szabadegyetemet szerveztünk az ORZSE professzorai, tanárai részvételével. A második szemeszter nyitórendezvénye egy nagy sikerű kántorkoncert volt, melyre sokan eljöttek, hogy megismerkedjenek az ősi zsidó dallamokkal.

Dr. Gergely Anna

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Jún. 21.	Szombat reggel Jún. 22.	Péntek este Jún. 28.	Szombat reggel Jún. 29.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.30	9.30	19.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.30	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.35	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 21. péntek	Támmuz 13.	Gyertyagyújtás: 8.26
Június 22. szombat	Támmuz 14.	Szombat kimenetele: 9.47
Június 25. kedd	Támmuz 17.	Sivá ászár bötámmuz böjt
Június 28. péntek	Támmuz 20.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 29. szombat	Támmuz 21.	Szombat kimenetele: 9.47

Hírek, események röviden

– **Randolph L. Braham professzor, korunk legnagyobb holokausztkutatója 90 éves kora ellenére napjainkban is aktívan tevékenykedik. „A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája" című nagyszabású műve, melyet Magyarországon a Park Kiadó jelentetett meg 2007-ben, most angolul is napvilágot látott. Ezúton kívánunk jó erőt és egészséget bis 120 Braham professzornak.**

– **Adományok.** Szegő László 50 ezer Ft-ot küldött a Szeretetkórház részére.

– **Örülök, hogy a Hitközség** a sajátjának is tekinti „A zsidók története Magyarországon" című könyvemért kapott kitüntetésemet – írja válaszul Zoltai Gusztáv üv. igazgató gratuláló levelére Komoróczy Géza professzor, akit a közelmúltban Akadémiai Díjjal ismertek el.

Halálozások

Miskolcon elhunyt Tambur Mórné Róth Klára. Búcsúztatása a zsinagóga udvarán ment végbe, temetése pedig az avasi zsidótemetőben. Gyászbeszédet az elhunyt unokatestvére, *Deutsch László* főrabbi mondott, amelyben kiemelte a jótékony asszony vallásához való ragaszkodását, családja és az emberek iránti szeretetét, önzetlen jóságát. Gyászolják: leánya, *Ágnes,* veje, *Jancsi,* unokái, *Dani* és *Miri, Szigeti Csúcs Pál* és családja, *Dávid Sabo* és családja, Deutsch László és családja, *Deutsch Judith,* valamint szeretett barátnői.

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Humor a múzeumban

Vasárnap délelőtt a várbéli Történeti Múzeumban jártam, hogy megnézzem az Oroszok, németek, zsidók című fotókiállítást, amely azt mutatja be, hogyan illeszkedtek be a 90-es években Németországot választó volt szovjet menekültek. A milliós nagyságrendű áradat felkészületlenül érte többek között a berlini hitközséget is, amely sebtében új óvodákat, iskolákat, lakásokat és más kiszolgáló létesítményeket nyitott-épített. Ez a világi része a dolognak.

A vallási befogadást számos felvétel illusztrálja. Ezek nagy része a felnőtteken és gyerekeken végrehajtott brit milákat ábrázolja, amelyek zsinagógákban, iskolákban, műtőkben végeztettek el. Hogy mi ebben a humor?

A terem kapujának, amelyben a körülmetélésekről készült képek láthatók, a felirata: METSZETTEREM...

(kápé)

A Z'mirim sikere Németországban

A Lauder Zeneiskola diákjai a németországi Schermbeck városának meghívására részt vehettek az „Iskola az antiszemitizmus ellen" nemzetközi projektben.

Bizonyára sokan hallottak már a budapesti Lauder-iskola diák klezmerzenekaráról, amely megalakulása óta egyre több rendezvény, kulturális esemény visszatérő vendégelőadója. A Z'mirim együttes egy tradicionális és modern hangvételű zenei stílusokat ötvöző, fiatalokból álló csapat. Lassan 10 éve formálódó és változó hangzásukban a klezmer ötvöződik a balkán, macedón, arab népzenei elemekkel, dzsesszes, rockos dallamokkal – csak olyan „z'mirimesen".

A zenekar a németországi projekthez közel két évvel ezelőtt csatlakozott, amikor a schermbecki Gesamtschule igazgatója felkérte a magyarországi diákokat és az együttes két vezetőjét, *Nagy Annát* és *Pados Balázst* a közös munkára. A projekt három részből épült fel. A helyi iskola diákjai bemutatták a Brundibár című gyermekoperát. Ezt a németek a második világháború idején Theresienstadtban, egy „kirakatlágerben" játszatták el, a szereplők cseh gyermekek voltak, annak bizonyítására, hogy a táborokban milyen jól élnek a zsidók. A projekt második részeként a német fiatalok lengyel diákokkal közösen készített fotókiállításon mutatták be a holokauszt borzalmait, és ismertették a képeken látottakat. Iskolánk tanulói megtudták, hogy az operában szereplő gyermekek közül ketten élték túl a borzalmakat, egyikük *Simon Segalli* (eredeti neve *Székely László)* néven él Izraelben. A vele készített interjút megszereztük és elvittük Németországba, ahol a fotókiállítás idején folyamatosan vetítették. A laudereс diákoknak sikerült telefonon beszélni Székely Lászlóval.

A projekt harmadik része a zsidó kultúra, benne a zenei kultúra bemutatása volt. Elsőnek a szülőkből és tanárokból alakult kórus zsidó dalokat énekelt, melyeket a Z'mirim kísért, helyben készített hangszerelésel.

A zsidó zenei kultúra képviselőjeként mutatkozhatott be az iskola

Z'mirim együttese. Négy koncertet is adhattak, és népszerű klezmerdallamokat játszottak el a hallgatóság nagy örömére.

Mind a négy előadás fantasztikus légkörben zajlott. Minden produkciót nagy ovációval, állva tapsolva köszönt meg a közönség. A közel egyórás koncerteken két számot közösen adtak elő a helyi iskola zenészeivel. Az egyik fellépés után az iskola főigazgatója, *Norbert Hohmann* igen fontos szavakat intézett a diákokhoz és a közönséghez is: „Ha nem következik be a holokauszt, és nem küldik a halálba a háború előtt itt élt 320 zsidó családot, akkor ti ma minden nap hallhatnátok ilyen zenét. Vannak országok, ahol napjainkban erősödik az antiszemitizmus, nektek kell vigyáznotok arra, hogy ne következhessen be még egyszer Németország legsötétebb időszaka!" Ezek a gondolatok azok, amelyek alapján maga az együttműködés is létrejöhetett, különböző országok diákjait, közösségeit összekötve.

A zenekar tagjai az alábbi mondatokat fogalmazták meg arról, mit jelentett nekik ez a közös projekt, és maga a lehetőség, hogy egy magyarországi zsidó közösséget képviselhettek a zene segítségével.

„Hihetetlen közvetlenségről, kedvességről és előzékenységről számolt be mindenki, mindenkit kivétel nélkül meglepett az a végtelen barátságosság, ahogy a fogadó családok a zenekarhoz álltak."

„Rengeteg élménnyel, barátsággal, tapasztalattal gazdagodtunk a kint töltött majdnem egy teljes hét alatt."

„Mindenki annyira kedves volt, annyira szívesen adott, és annyira elismerő volt, hogy végtelenül hálás vagyok."

„A németek elképesztően kedvesek voltak, legyen szó a befogadó családokról vagy az igazgatóról, mindannyian igyekeztek a kedvünkben járni."

A projektben részt vevő és kísérő pedagógusok:

Nagy Anna igazgató, zenekarvezető; Pados Balázs zenekarvezető; Radó Anna koordinátor

A Z'mirim együttes tagjai:

Baksai Máté (szaxofon), *Ben-Yami Maja* (fuvola), *Biljarszki Dániel* (zongora), *Demirkan Ela Eszter* (harmonika), *Jakucs Rita* (klarinét), *Kiss Bálint* (basszusgitár), *Tóth Bence* (szaxofon), *Vajda Tibor* (dob).

A Z'mirimmel kapcsolatos további hírekről és koncertjeikről Facebook-oldalukon és a Lauder-iskola honlapján is tájékozódhatnak:

https://www.facebook.com/zmirimklezmer

www.lauder.hu

Lauder-iskola

Az én babám vasutas...

– Nálunk, Amerikában olyan gyors a vonat, hogy amikor pofon akartam ütni az állomásfőnököt, a következő állomás főnökét találtam el – mondja egy utazó a másiknak.

– Az semmi! Nálunk olyan ritkán és lassan járnak a vonatok, hogy amikor az ismerősöm öngyilkossági szándékkal a sínekre feküdt, ott halt meg éhen.

* * *

Vasutas fia első nap sugárzó arccal megy az iskolába. Az iskolai nap végeztével már nem olyan lelkes a gyerek. Meg is kérdezi az apja:

– Na milyen volt az iskolában, fiam?

– Édesapám! Átverés az egész. Bemegyek, ki van írva az ajtóra, hogy első osztály, közben meg odabent fapadok voltak.

SPÁNN GÁBOR

Királycsel

Azt tartja a néphit, hogy a sakkozók külön kasztot képviselnek az emberiségen belül, és nem szívesen „vegyülnek" más játékok, szenvedélyek hódolóival. Hogy ez igaz-e vagy sem, azt döntsék el Önök. Én kocasakkozó vagyok, akinek a türelme és koncentrálóképessége kb. az ötödik lépésig tart, ami azt jelenti, hogy még hobbiszinten sem érdemes velem leülni játszani, épp ezért minden ilyen irányú felkérésre az esélytelenek nyugalmával mondok nemet. Mindenesetre felnézek mindenkire, aki ezt az észjátékot jól játssza, aki pedig versenyeken ér el eredményt, az már előttem a próféták osztálytársa, és arra külön büszke vagyok zsidóként, hogy Hajós Alfréd személyében világhírű bajnokot is adtunk a világnak. Közvetlen baráti körömben egyetlen embert ismerek, akiben a szenvedélyeket illetően abszolút demokrácia tombol. Kunos Péternek hívják az illetőt, polgári foglalkozására nézve bankár, befektetési tanácsadó, és „társadalmi munkában" a Dohány utcai körzet egyik elöljárója. Kunos sok-sok éve szenvedélyes ultista és sakkozó is, egy ideig a Magyar Sakkszövetség elnöke volt.

Kedves Olvasóm! Ne fárassza a memóriakártyáját a fejében, sietek elmondani, hogy igen, ő AZ A Kunos Péter. Ő volt az első tisztán magánkézben lévő magyar bank vezérigazgatója, akit a 90-es években jogerős börtönbüntetésre ítéltek egy olyan pénzügyi tranzakcióért, mely ma már minden jobb menedzserképzőben kötelező tantárgy. De ez egy másik történet.

Kunosnak és két rabtársának a börtönparancsnok engedélyezte, hogy szabadidejükben(?!) kártyázzanak, természetesen szigorúan pénzmentesen. Írták a pontokat, és egy-egy látogatáskor a vesztes játékos átadta hozzátartozójának a dokumentumot, mely igazolta, hogy kinek mennyivel tartozik, és a rokonok odakint rendezték egymás között a tartozást. Kunos Péter ma már jó nevű befektetési tanácsadó, és ha végleg elfelejteni nem is tudja meghurcoltatását, a kártyaemlékek kicsit megszépítik azt. Kivéve egyetlen, de annál kínosabb intermezzót. Nemrégen cége, melyet képviselt, üzleti ebédet adott potenciális japán partnereknek egy sok száz milliós üzlet reményében. Az üzleti ebéd Budapest egyik 5 csillagos szállodájának éttermében zajlott. A libamájnál tartottak, amikor Kunos arra lett figyelmes, hogy egy toprongyos, koszos, vietnami papucsban csoszogó figurát próbálnak meg a pincérek feltartani. A különös alak hangosan kiabált: Ott ül az én spanom, a 47516-os, engedjenek hozzá!!! Addig ügyeskedett, míg odalépett Kunosék asztalához, és megmaradt két fogával teli szájjal mosolyogva, a fokhagyma és a kannás bor szagát szétterítve, nyakába borult a bankárnak. Komám! Itt vagyok, nehogy azt hidd, hogy elfelejtettem, lógok neked 5 kilóval, tegnap leesett egy teherautóról egy mikró, elpasszoltam egy vágott szeműnek, most van lém, gondolom, neked meg jól jön, hogy ki tudd fizetni ezt a flancos ebédet. Kunos doktor köpni-nyelni nem tudott, és helyzetét súlyosbította, hogy a velük levő tolmács minden szót fordított a megdöbbent japánoknak. Azonban Kunos nemcsak jó gazdasági szakember, de játékos az életben is, ezért így fordult a tolmácshoz. Kérem, mesélje el vendégeinknek, hogy az egyik magyar kereskedelmi tévé minden nap egy átverő show-t készít. Ma én vagyok az áldozat, ez az úr pedig egy ismert magyar komikus, és este egy ország fog rajtunk nevetni. Így a szituációnak kihúzta a méregfogát.

Nekem még hozzátette: ekkor döntötte el végleg, hogy hosszú időre átáll a sakkra.